

Den moderna staten

Peter Kropotkin

1918

Innehåll

I. De modärna samhällenas grundprincip	3
II. Statens slavar.	5
III. Skatter som medel att öka statens makt.	8
IV. Skatterna som ett medel till att göra de rika rikare.	10
V. Monopolen.	15
VI. Monopolen i det nittonde århundrandet.	18
VII. Monopolen i det konstitutionella England. - I Tyskland. - Tidens kungar.	20
VIII. Kriget. Industriell rivalitet.	23
VIII. Kriget. Penningfurstarna.	26
IX. Kriget och industrien.	28
X. Industriella kriser orsakade av krigsförberedelser.	30
XI. Statens egentliga karaktär.	32
XII. Kan staten tjäna till arbetarnas frigörelse?	34
XIII. Den modärna, konstitutionella staten.	36
XIV. Är det förnuftigt att stärka den nuvarande statens makt?	38
XV. Slutledningar.	40

I. De moderna samhällenas grundprincip

För att helt kunna förstå den utveckling som samhället har tagit, och vad som nu blivit uppnått genom en fortskridande evolution och vad vi kunna vänta oss av framtiden, måste vi först och främst undersöka vad som är det mest utmärkande draget för det moderna samhället och den moderna staten.

Det behöver väl knappast sägas, att samhället, sådant det nu är beskaffat, icke är den logiska utvecklingen av någon genomgående, logiskt utvecklad grundprincip, tillämpad på de oändligt mångfaldiga behoven i det mänskliga livet. Liksom varje annan levande organism representerar samhället tvärtom ett mycket sammansatt resultat av tusende strider och kompromisser, av överlevnader från det förgångna och strävanden mot en bättre framtid.

Den avlägsna antikens teokratiska anda, andan av slaveri, imperialism, livegenskap, den medeltida kommunen, den gamla vidskepelsen och den moderna andan - allt detta är mer eller mindre representerat, med alla nyanser, under alla möjliga former i våra dagars samhällen. Skuggor från det fjärran förflutna, och röda uppenbarelsen av det framtida; seder och bruk lika antikverade som stenåldern och förhoppningar om en framtid, som knappast är skönjbar vid horisonten - allt detta finns i den nuvarande mänskliga sammangyttringen, den ena bekämpande det andra hos varje individ, varje lager av samhället och varje generation.

Men om vi betrakta de stora strider, de stora folkliga revolutioner som ägt rum i Europa och Amerika sedan det tolfte århundradet, så se vi en bestämd princip springa fram ur dessa strider. Alla de uppror, som ägt rum under de sista åtta århundradena, ha syftat till avskaffande av det i en mildare form - som livägenskap - kvarlevande gamla slaveriet.

Alla dessa strider hade till uppgift att befria antingen lantbefolkningen eller invånarna i städerna, eller båda samtidigt, från det *tvungna arbetet* som medelst lag var påtvingat dem till fördel för en del herrar. Att få erkänt rätten för envar att efter egen vilja disponera över sin egen arbetskraft, rätten att få utföra det arbete han själv ville välja, och få utföra detta arbete så länge han själv önskade det, med andra ord att som *person befria* bonden eller hantverkaren - det var målet för alla dessa folkliga revolter. Kommunernas uppror i de tionde, elvte och tolfte århundradena; böndernas resningar i de femtonde och sextonde århundradena i Böhmen, Tyskland och Nederländerna; revolutionerna 1381 och 1648 i England; och slutligen den stora revolutionen av 1789-1793 i Frankrike - alla hade de detta mål.

Det är sant att målet för dessa uppror endast delvis blev uppnått. Efter hand som individen befriade sig själv och vann *personlig* frihet, blev han påtvingad nya ekonomiska villkor. Hans frihet blev paralyserad, han blev smidd i nya bojar och bringades tillbaka under det gamla oket med hjälp av svältens hot. Ett slående exempel härpå gavs helt nyligen, då de ryska livägna, som fingo friheten 1861, blevo tvingade att betala för deras frihet genom att betala en ersättning för den jord som de odlat sedan århundraden tillbaka. Detta innebar fattigdom och elände och ett påtvingande av nytt ekonomiskt slaveri. Och vad som gjordes i Ryssland, gjordes i en eller annan form överallt i västra Europa under de sjuttonde och adertonde århundradena. Personlig livägenskap avskaffades i en ny form - som ekonomiskt slaveri.

Men ändå teoretiskt, i lagen, är detta dock proklamerat som vårt moderna samhälles fundamentala princip. I teorien är arbetets frihet proklamerat som envars grundrätt. En kast av slavar, som äro bundna att arbeta för sina herrar existerar icke; och - åtminstone i Europa - existerar det icke längre livägna som äro tvingade att ge sina herrar tre dagars arbete varje vecka i ersättning för bruket av en liten bit jord, till vilken den livägne fordom var bunden hela sitt liv. Envar har - åtminstone i lagen - frihet att arbeta var han vill och så mycket han vill.

Detta är åtminstone teoretiskt - den dominerande principen i det nuvarande samhället.

Och dock veta vi - socialisterna av alla skolor tröttna icke att varje dag påpeka det - hur illusorisk och hur ovärdlig denna påstådda frihet är. Millioner och åter millioner av män, kvinnor och barn äro tvingade varje dag,

att av fruktan för svält sälja sitt arbete till en köpare för det pris han behagar ge. Och vi veta, liksom vi försöka göra det begripligt för massorna, att industriarbetaren och lantarbetaren, under form av arrendeavgift, hushyra, ränta, profit o. s. v., som betalas till kapitalisten, fortfar, att till flera herrar istället för en, ge lika mycket som de tre dagar de fordom brukade att betala till jordägaren för att få bruka en liten bit jord, eller snarare för att få det torra brödet och det fattiga taket över huvudet.

Vi veta än vidare, att om en nationalekonom en dag ville göra verklig "nationalekonomi" och beräkna allt det olika utsugare - arbetsköparen, husägaren, de oräkneliga mellanhänderna, kapitalisterna och staten, direkt eller indirekt utskrev från arbetarens lön, så skulle man bli förvånad över att se hur lite det lämnades till att betala alla andra arbetare vars produkter han konsumerar.

Arbetaren kan knappast föreställa sig hur liten den del är, som går till att betala lantarbetaren, som har odlat det vete och den råg han förbrukar, muraren som byggt den hydda i vilken han bor, de som gjorde de kläder han brukar, som tillverkade de möbler han har i sina rum, o. s. v. Man skulle häpna över att se hur liten del som går till alla dessa arbetare, som producera alla de ting som förbrukas av andra arbetare, i jämförelse med den våldsamt stora del, som går till vår tids feodalbaroner.

Denna plundring av arbetarna förssiggår emellertid icke genom en mästare, som påtvingas arbetaren av lagen. Det existerar för detta ändamål en speciell mekanism, ytterligt komplicerad - opersonlig och oansvarig. I våra dagar ger arbetaren precis som fordoms en stor del av sitt liv till arbete för de privilegierade, han gör det blott icke under den gamla formen. Tvånget har icke längre form av den gamla ofriheten, då arbetaren icke hade dispositionsrätt över sin egen kropp. Han kan bli kastad på gatan och tvingad att bo i ett hål; han kan bli så utarmad, att han aldrig har tillräckligt att mätta sig med; han kan se sina barn gå under av brist på föda och sund omgivning; han kan komma till att tigga på gamla dagar, eller gå till fattighuset; men han skall aldrig bli kastad på en bänk på en polisstation och bli piskad för att han sytt en rock eller bearbetat ett stycke jord dåligt; så som förhållandet var i vår barndom i östra Europa, och som det ännu tidigare var över hela Europa.

Under det nuvarande systemet - som ofta är grymmare och obarmhärtigare än det gamla - har man icke desto mindre en känsla av personlig frihet. Vi vet, att för en proletär är en sådan känsla blott en illusion, och dock måste vi erkänna, att all modern utveckling och alla våra förhoppningar på framtiden äro baserade på denna känsla av frihet, hur begränsad denna frihet än må vara. Icke ens den mest olycklige man vill i sina mörkaste ögonblick av förödmjukelse utbyta sin stenbädd under en bro mot att bli garanterad slavens säkra bröd, då brödet följes av slavens kedjor. Och än mer: denna känsla, denna princip av personlig frihet, är så dyrbar för den moderna människan, att vi ständigt se hela befolkningar av arbetare, som månadsvis underkasta sig svält och marscherar mot soldaternas bajonetter allenast för att bevara en eller annan erövrade rätt.

De mest oförsonliga strejker och de bittraste folkliga revolter orsakas i våra dagar oftare av rättsfrågor än av lönefrågor.

Rätten att arbeta med vad man har lust till, och så länge man har lust - det står fast som det moderna samhällets *princip*. Därför är den första anklagelse vi resa mot samhället den, att denna frihet, som är så dyrbar för människorna, fortfarande endast är en fiktion, en inbillning, då arbetarna äro tvungna att sälja sin arbetskraft till kapitalisten. Och den moderna staten är det huvudsakliga instrumentet till upprätthållande av detta system, till att tvinga arbetarna in under denna nödvändighet, genom de monopol och privilegier den ständigt skapar till fördel för en klass samhällsmedlemmar och till förfång för de andra.

Det börjar dock bli allmänt förstått, att den grundprincip som vi alla äro överens om, ständigt kringgås med hjälp av ett vitt utgrenat monopolsystem. Den som ingenting har, blir än en gång slav under den som har, därför att han är tvungen att hålla tillgodo med de villkor som jordägaren, arbetsköparen, husägaren, o. s. v. fastställer. Han är sålunda tvungen att betala till de rika - till alla de rika - en väldig tribut till följd av de

existerande monopolen. Dessa monopol bli hatade av folket, icke blott för det lättjefulla liv de garantera de rika, men huvudsakligen för de rättigheter de ger monopolisterna över arbetareklassen.

Det stora fel som vidlåder det modärna samhället är därför, att det efter att ha proklamerat principen om arbetets frihet skapar sådana egendomsförhållanden, att de *icke tillåter arbetaren att bli herre över sitt arbete*. Dessa egendomsförhållande upphäva principen om arbetets frihet och placera arbetaren i en sådan ställning, att han *måste* arbeta och berika sin arbetsköpare och ständigt fortsätta därmed, som om det vore en arbetarens underlägsenhet, som vore skuld i det. Han blir tvingad att smida sina egna bojor.

Men om det är sant, att principen om arbetets frihet är dyrbar för den modärna människan, om hon avskyr slavarbete och älskar personlig frihet - så ligger den kurs som måste följas av en revolutionär fullt klar.

Han måste bekämpa varje form av dolt slaveri. Han måste arbeta för att göra slut på ett tillstånd som gjort frihet till ett tomt ord. Han måste söka komma på det klara med vad det är som hindrar arbetaren att bli herre över sin egen hjärna och sina egna händer, och han måste sträva efter att få avskaffat de hinder - om det blir nödvändigt med makt - som reser sig mot friheten. Han måste alltid se till, att han icke skapar nya hinder, som måhända för tillfället ger ett större välstånd till en del av arbetareklassen, men som samtidigt begränsar dess frihet.

Låt oss då analysera de hinder som begränsa arbetarens frihet och strävar att göra honom till slav, i öppen motsättning till den princip, som blivit allmänt erkänd.

II. Statens slavar.

"Ingen kan av lagen bli tvingad att arbeta för någon annan". Detta är, ha vi sagt, det modärna samhällets grundprincip, och denna rätt har blivit erövrad genom en rad av revolutioner. De av oss, som sett livegenskapen i funktion i Ryssland i första halvdel av det nittonde århundradet, eller de, som sett dess lämningar i England upp till 1848, förstår fullt att värdesätta denna erövring. De, som såg hur barnen blevo tagna med våld från föräldrarna om de senare hade gått in i ett arbetshus, hur de blevo transporterade till bomullsfabrikerna i Lancashire och där tvingade att arbeta ända till fjorton timmar på dagen under de ohyggligaste förhållande och för en skamligt liten lön - de gav oss, som ha sett detta och sett den prägel, som dessa förhållande satte på samhället i dess helhet, den första betydelsen av denna förändring som försiggått genom det slutliga avskaffandet av den legaliserade livegenskapen.

Men om den *lagliga* förpliktelsen, att arbeta för andra, icke längre existerar så har staten i det stället för sig förbehållit rätten att påtvinga sina undersåtar tvångsarbete. Och dessutom - efterhand som förhållandet herre och livägen försvann i samhället - ökade staten sin egen makt till att tvinga sina undersåtar till tvunget arbete. Och den har lyckats så väl, att den modärna statens makt över sina undersåtar skulle ha fyllt lagstiftarna från det femtonde och sextonde århundradet med avund, när de sökte grundlägga kungamakten.

I våra dagar för exempel tvingar staten en undervisning på var och en. Principiellt är det ett utmärkt ting, så länge man betraktar det som en *rätt* för varje barn att gå i skolan, även om dess föräldrar äro emot det.

Men vad har i själva verket statens skolundervisning blivit till? Det hela är en vävnad av lögn med syfte att övertyga barnen om statens rätt över sina undersåtar; en lögnvävnad för att befästa de rikas heliga rätt att exploatera de fattiga och öka sin rikedom på bekostnad av deras fattigdom; att lära barnen att hämnden är högsta rätt när den utövas av samhället, och att de militära erövrarna voro samhällets sanna välgörare! Och ännu värre! Statsundervisningen - en värdig arvtagare till jesuiternas undervisning - är ett fulländat medel till dödandet av barnets anda av oavhängighet och lära det slavisk undergivenhet i tanke och handling.

När barnet blivit vuxet, påtvingar staten det tvungen militärtjänst, såväl som olika slag av tvunget arbete för staten och kommunen - om det skulle finnas vara nödvändigt för dessas bestånd. Vid sidan härav tvingar staten varje medborgare medelst skatter och tullar att under livets lopp utföra en väldig mängd arbete för staten, såväl som för statens favoriter. Det är blott det, att det göres på ett sådant sätt, att den oskyldige medborgaren tror, att det är han själv som pålägger sig det, och att det är han själv som genom sina representanter disponerar de massor av pengar som rinner genom statens kassor.

En ny princip har således blivit införd i det moderna samhället. Personlig livägenskap existerar icke längre. Staten har inga slavar. En kung kan icke längre beordra tjugo eller trettio tusen av sina undersåtar att bygga hans slott eller anlägga parker och trädgårdar för hans älskarinnor. Palatserna och parkerna äro icke längre byggda och utlagda av dagsverksskyldiga. Staten uppnår nu samma resultat genom beskattning och under förevändning av, att det är en välsignelsebringande verksamhet, avsedd att skydda medborgarens liv och frihet och öka deras välbefinnande.

Vi äro de första att hälsa avskaffandet av livägenskapens princip välkommen, och påvisa betydelsen av denna förändring för den allmänna utvecklingen av frihetens idé. Att personligen bli förd till Westminster eller Versailles sför att bygga slott för kungens favoriter var sannerligen hårdare än att *betala* - som vi nu göra - så mycket i skatter = så många dagars arbete. Vi känna oss stå i tacksamhetsskuld till de män som 1648, 1793 och 1848 befriade Europa från livägenskap och dagsverksskyldighet.

Men fakta stå kvar. I samma proportion som den personliga livägenskapen försvann i Europa under loppet av det nittonde århundradet ökades tvångsplikterna till staten. Från år till år ökades "plikterna" mot staten i antal, liksom de blevo varierande till sin beskaffenhet. Staten drog allt mera arbete från sina undersåtar.

Mot slutet av det nittonde århundradet ser vi också hur staten öppet proklamerar sin rätt till tvunget arbete från undersåtarna. Den påtvingar järnvägsmännen tvunget arbete vid strejktillfällen, så som det nyligen blev gjort i Italien och Frankrike. Det är detsamma som statlig livägenskap till förmån för bolagen. Från järnvägarna till gruvorna och från gruvorna till fabriker är det blott ett kort steg. Och så snart som "offentlig säkerhet" eller "offentlig nytta" blott en gång blivit erkänd som tillräcklig förevändning för tvångsarbete, så kommer det icke längre att finnas gränser för statens makt.

Om järnvägsmän och gruvarbetare ännu icke blivit behandlade som högförrädare var gång de gått i strejk, så är det endast därför, att behovet av att behandla dem så ännu icke gjort sig gällande. Våra herrar föredraga fortfarande att draga nytta av den hotande hållningen hos några strejkande för att kunna få en förevändning att skjuta ned massorna och sända deras ledare till fängelset. Man gör så fortfarande, i republiker som i monarkier.

Ända hittills har det "frivilliga slaveriet" varit tillräckligt. Men så snart behovet, eller rättare fruktan för behovet, gjorde sig kännbart i Italien, tvekade parlamentet icke ett ögonblick att stifta en lag i detta avseende, fastän järnvägarna fortfarande befinna sig i privata bolags besittning. För "egen räkning" - i den "offentliga säkerhetens" namn - skall staten sannerligen icke tveka att med ännu större stränghet göra, vad den redan gjort för sina gunstlingar, de stora bolagen. Den har redan gjort det i Ryssland. I Spanien har den gått ända till tortyr för att beskydda monopolisterna. Efter den ohyggliga tortyr som 1901 praktiserades i Montjuich har tortyren i själva verket blivit en institution i Spanien till fördel för statens nuvarande favoriter.

Ja, vi marschera raskt i denna riktning.

Och den senaste hälften av det nittonde seklet, inspirerat av det som regeringarnas privilegierade ingav det, har så raskt skridit fram mot centralisationen, att, om vi icke taga oss i akt, det icke kommer att dröja länge innan vi få se de missnöjda, de strejkande - icke bara bli skjutna som skyldiga till revolter och plundring, men också guillotinerade och transporterade till förpästade sumptrakter i någon koloni, bara för att de helt enkelt icke inställt sig till tjänst i något offentligt företag.

Man gör det i arméerna, man kommer att göra det vid gruvorna. De konservativa fordra det redan nu med hög röst i England.

Låt oss icke begå något misstag. Tvenne stora rörelser, tvenne stora strömningar av tankar och handlingar har satt sin prägel på det nittonde århundradet. På ena sidan ha vi sett en fortsatt kamp mot alla kvarlevor av den gamla livägenskapen. Icke bara att den första republikens arméer segerrikt marscherade tvärs genom Europa, avskaffande livägenskapen; men när dessa arméer blivit jagade ur de länder de befriat, och livegenskapen där

blev återupprättad, så kunde den icke upprätthållas länge. Fläkten från 1848 års revolution sopade bort den definitivt från västra Europa. 1861 måste den till och med dö i Ryssland och sjutton år senare på Balkanhalvön.

Och dessutom har man i varje nation arbetat på att befästa den personliga frihetens rätt. Man befriade sig från fördomar om adelskapet, kungligheten, de högre klasserna. Och genom tusende och åter tusende små handlingar i varje hörn av Europa hävdade man sin rätt att bli erkänd som en fri människa, genom själva det bruk man gjorde av denna rätt.

Å andra sidan har hela seklets intellektuella rörelse: poesien, romanen, dramat haft samma karaktär, så snart det upphört att vara ett blott och bart förströelsemedel för de lata klasserna. Tag exempelvis Frankrike. Tänk på Victor Hugo, på *Eugène Sue* i sina *Folkets Mysterier*, på *Alexander Dumas* - fadern förstås -, på *George Sand*, etc. Tänk på de stora konspiratörerna, *Barbés* och *Blanqui*, på historiker som *Sismondi* och *Augustin Thierry*! Och vi se, att de allesamman ha i litteraturen givit uttryck för den rörelse som försiggått över hela Frankrike, inom varje familj, hos varje självständig individ, en rörelse för befriandet av individen från bruk och vanor från en epok med personlig livägenskap. Och vad som gjorts i Frankrike har blivit gjort överallt, i större eller mindre grad - ständigt för mannens, kvinnans, barnets befrielse från vanor och idéer som skler av livägenskap hade skapat.

Men vid sidan av denna emancipationsrörelse gick det olyckligtvis också en annan rörelse, som också hade sin upprinnelse i den stora revolutionen. Denna rörelse hade till mål att utveckla statens allmakt under påberopandet av *det allmännas väl*, denna förrädiska och obestämda term, som öppnade porten på vid gavel för det personliga maktsträvandet och förräderiet.

Född i en tid, då kyrkan tagit till uppgift att erövra själarna för att leda dem till frälsning, lämnad vår civilisation i arv av det romerska kejsardömet och den romerska rätten, har denna idé i tysthet gjort framsteg under den senare halvdelen av det nittonde århundradet.

Tag för exempel den tvungna militärtjänsten, som den är praktiserad nu och jämför den med vad den var för några århundraden tillbaka. Du skall bli slagen med häpnad över tillväxten hos idén om tvungen tjänst under staten, under jämlikhetens mask.

Den medeltida livägna tillät aldrig att man berövade honom de mänskliga rättigheterna i den utsträckning som de nutida människorna, som äro genomsyrade av idén om frivillig livägenskap. Vid tjugooårsåldern - d. v. s. vid den tid då den unge mannen bäst behöver sin frihet - tillåter han att man sätter in honom på tre års fängelse i militärbaracker där hans moraliska och intellektuella hälsa blir fördärvad - och för vad? För att lära det militära yrket, som boerna hade lärt så väl medan de brukade sin jord och red över sina fält på hästryggen.

Den moderna statsmedborgaren riskerar icke allenast livet för staten, men han går än längre i sitt frivilliga slaveri än den gamle livägne. Han tillåter staten att kontrollera sin kärlek. Han avstår från den kvinna han älskar och går in på att leva i celibat. Han sätter en ära i att automatiskt lyda män vars militära duglighet han icke har någon möjlighet att kontrollera.

Fanns det väl någonsin fria män i medeltiden, som accepterade sådana villkor? När avstod väl någonsin bönderna eller hantverkarna sin rätt att bilda sina ägna hemliga ligor till motstånd mot herrarnas ligor, eller rätte natt bekämpa dem med vapen i hand? Fanns det väl under medeltiden någon period, som var så mörk att medborgarna i de fria kommunerna skulle ha avstått från sin rätt att kasta sina domare i floden, om de ogillade deras rättvisa? Och när hände det väl, även under antikens mörkaste period, att staten hade makt att genom sitt uppfostringssystem förvränga all undervisning från bottenskolan ända upp till universitetet? Machiavelli drömde om det, men hans dröm blev realiserad först i det nittonde århundradet.

Vi ha således under de senaste hundra åren haft en stor *framstegsrörelse* under den första halvdelen av förra århundradet, en rörelse för den fullständiga befrielsen av individen och hans tankar. Och vi ha haft en stor *reaktionär* rörelse, som överväldigade den förra i den andra halvdelen av samma århundrade, och som arbetade på att återupprätta den gamla livägenskapen fast *till fördel för staten* - och fö ratt göra den ändå starkare genom att göra den *frivillig*! Detta är det karaktäristiska för epoken.

Men vad vi här omnämnt gäller endast den *direkta* trälldomen. Beträffande den indirekta trälldomen så gror den med varje dag medelst utbredandet av skatterna och alla slags kapitalistiska monopol. Den blir med var dag så omfattande och så mäktig, att det är på hög tid att underkasta den en allvarlig undersökning. Detta skola vi göra i nästa kapitel.

III. Skatter som medel att öka statens makt.

Under det staten genom den militära tjänsten, genom undervisningen som den handhar i de rikas inträse, genom kyrkan och slutligen genom sina tusental av funktionärer, redan utövar ett starkt tyranniskt inflytande över sina undersåtar, så kommer nu härtill ytterligare skatterna, som tiofallt förökar statens makt.

Beskattningen syntes i början så oskyldig, att skattebetalarna själva hälsade den välkommen när den infördes i stället för tvunget arbete. Men nya skatter har blivit ett förfärligt vapen (så mycket mer som de döljas under hundra olika förklädnader) medelst vilket de regerande kunna dirigera hela nationens liv till de rika och regerande klassernas fördel. De, som nu sitta vid makten, bruka faktiskt beskattningen icke allenast för att tilldela sig själva höga sociala ställningar och stora löner; de skapa och avsätta stora förmögenheter, de upphopa omätliga rikedomar i händerna på ett litet privilegierat fåtal, de skapa monopol, de utarma massorna. Och de utföra allt detta utan att skattebetalarna någonsin ge akt på, eller får klart för sig, vilken oerhörd makt de ha överlämnat till de styrande.

”Men hur kan ni göra invändningar mot beskattning?” skall man antagligen fråga oss. ”Finns det väl något mera rättvist än beskattningen av alla statens medborgare? Tag exempelvis en bro som blivit byggd av en bykommun. Den av regnet uppsvällda floden hotar att riva den bort om den icke bli reparerad med detsamma. Är det icke fullkomligt rättvist att vädja till alla bykommunens medlemmar för att reparera den? Och då den största delen av medlemmarna ha sitt eget arbete att utföra, skulle det då icke vara riktigt att begära, att de skola betala så och så mycket per man istället för att påtruga dem det tvungna arbete, som de skulle utföra mer eller mindre illa, och överlåta reparationen av bryggan till en ingenjör och yrkesarbetare?”

”Eller här är ett vadställe, som är omöjligt att passera vissa tider på året. Varför skulle icke invånarna i den närliggande byn själv ålägga sig en viss skatt för vilken de kunde betala den nödvändiga brobyggnaden? Och varför skulle de bygga ett kornmagasin i varje by istället för att mot en liten årlig skatt överlämna till staten att i fall av missväxt sörja för korn till alla?”

”Allt detta synes så naturligt, så rättvist och förnuftigt, att icke ens den värste individualist skulle kunna resa någon invändning mot en sådan skatt - så mycket mindre som en viss likhet i förmögenheten ännu är besvarad i byarna.”

Och sedan ekonomerna och försvararna av staten framdragit en mängd liknande exempel, sluta de med att förklara, att beskattningen är rättvis och önskelig från alla synpunkter och - tre hurra för beskattningssystemet!

Nåväl, hela detta resonemang är falskt från början till slut. Ty om det är sant att vissa skatter ha sitt ursprung från *kommunalt arbete* i vilket *alla invånarna deltog*, så ha de skatter, som vi nu betala till staten, ett helt annat ursprung - nämligen *erövringen*.

Det var från de erövrade nationerna som österns monarkero och senare de romerska kejsarna avprässade *tvunget arbete*. Den romerske borgaren var fri från det. Han lastade av sina bördor på de erövrade nationerna. Ända till den franska revolutionen och delvis ända till våra dagar ha de, som pretenderna på att nedstamma från de segrande raserna (romaner, germaner och normander), de så kallade ”ädlingarna”, varit fritagna från betalning av skatter. För adelns och de adlades gods betaltes ingenting i Frankrike intill 1879. Och upp till våra dagar betala de häpnadsväckande rika godsägarna i England nästan ingenting för de gods de låta ligga obrukade i hopp om att de skola stiga i värde.

De skatter vi nu betala till staten ha icke sitt ursprung från gemensamt arbete till vilket alla fritt bidrog. De härstamma från trälldomen. Faktum är, att när staten överhopade sina bönder med tvunget arbete i de sextonde, sjuttonde och adertonde århundradena, så var det icke med detta slag av nyttigt arbete som byinvånarna

sysselsattes efter fri överenskommelse. Dessa kommunala arbeten fortsatte bönderna att utföra på det gamla sättet.

De hundrade tusenden av bönder, som under militär eskort blevo forslade från sina avlägsna byar till vissa delar av kungadömet, blevo sysselsatta med att bygga fästningar eller "nationella" d. v. s. militära vägar, som fordrades för att man skulle kunna hålla dem i schack. De blevo brukade till transporter av furage och proviant till kungarnas och hertigarnas arméer, eller till att följa de adliga, som drogo ut till erövring av flera slott och flera trälar. Andra sattes till arbete i statens gruvor eller fabriker. Åter andra drevos av de regerande till arbetet med piskor för att tillfredsställa de härskandes nycker och infall. De grävde dammar, anlade trädgårdar och byggde palats för kungarna och baronerna och dessas mätresser och gunstlingar, medan deras ägna hustrur och barn livnärde sig på vilda växter, som de plockade på fälten, eller, drivna av hunger, föllo för soldaternas skott vid sina försök att erövra herrarnas korntransporter, som sändes till utlandet för att förvandlas till guld åt lorderna.

De dagsverken som avtvingades de besegrade raserna (på samma sätt som fransmännen, engelsmännen och tyskarna i våra dagar avtvinga afrikas svarta) och senare avtvingades varje brukare av jorden - detta våld är ursprunget, det verkliga upphovet till de skatter vi i dag betala till staten. Skola vi då förundra oss över att beskattningen ända hittills bevarat sin ursprungliga prägel?

Det var en ofantlig lättnad för lantbefolkningen, när kommunerna, mot tiden för den stora franska revolutionen, började att ersätta dagsverksskyldigheterna med lösepenning - en avgift betald i pengar. När revolutionen slutligen kastade en smula ljus in i kojorna och avskaffade en del av de saltskatter och de andra skatter, som tyngde de fattiga direkt, och tanken på en mera rättvis (och för staten också mera fördelaktig) beskattning började göra sig gällande, framkallade detta, påstår man, en allmän tillfredsställelse på landet. Framförallt bland de bönder som mer eller mindre berikat sig på handel och utlåning mot ränta.

Men ända in i våra dagar har beskattningen blivit trogen sin sitt ursprungliga upphov. I händerna på bourgeoisien, som tillägnat sig makten, har den aldrig upphört att växa, att framförallt bli utnyttjad till bourgeoisiens fördel. Med hjälp av beskattningen har den regerande klicken - staten, representerande den fyrdubbla alliansen av kung, kyrka, domare och adeln-krigaren - aldrig upphört att utbreda sitt maktområde och behandla folket som en erövrad ras. Och i våra dagar ha vi - tack vare beskattningens förträffliga redskap, som träffar utan att man direkt känner slaget - nästan blivit lika livägna under staten som våra fäder voro det under adeln och sina herrar.

Har ni någonsin gjort klart för er vilken summa av arbete vi varje år ge till staten? Ingen ekonom har försökt att beräkna det. Ingen av dem har någonsin försökt att beräkna hur många dagars arbete som lantarbetaren och arbetaren i staden varje år ger till detta babyloniska idol. Och om vi själv söka att finna ut det genom att ta budgeterna för staten och kommunerna, så skola vi icke komma till ett korrekt resultat. Ty vad vi önska att veta, är icke hur många kronor som kommer in till myndigheternas kassor, men hur många timmars arbete dessa millionsummor representerar för arbetarna. Allt vad vi kunna säga är, att den arbetskvantitet som var och en ger till staten är mycket stor, och att den för många klasser måste vara större än de tre dagars arbete, som den livegne fordom brukade att betala sin herre.

Ty vi må aldrig glömma, att vad som än göres för att reformera beskattningsväsendet, så är det dock alltid arbetaren som bär hela bördan. Varenda öre som kommer in i skattekassan blir dock till sist betald av producenten.

Staten kan väl i viss grad gnaga på de rikas förmögenheter, men det måste dock vara någon som skapat denna förmögenhet, och ingen annan kan ha skapat den, än den som frambringat något med sitt arbete, således arbetaren. Staten kräver sin part av de rikas rov, men från vem kommer detta rov, som representerar så och så mycket järn, korn och bomull, som blivit sålt? Det kommer från arbetarnas arbete och kan icke komma från annat håll. Med undantag av de rikedomar, som komma från utlandet, och som representerar plundringen av andra arbetare - Rysslands, Orientens, Argentinas eller Afrikas arbetare - så är det alltid det egna landets

arbetare, som måste giva så och så många dagars arbete för att betala skatterna, liksom för att göra de rika rikare.

Om än de skatter, som uppbäres av staten, synes vara mindre tunga i England - jämfört med statens ofantliga utgifter - än i det övriga Europa, så beror detta på tvenne orsaker. Den ena är, att parlamentet, som till hälften består av jordägare, gynnar dessa och tillåter dem att uppbära en ofantlig tribut från städernas och landsbygdens bebyggare utan att betala annat än en mycket liten skatt. Den andra är den - och det är den huvudsakligaste - att av alla europeiska länder är England det land, som lever mest på andra länders arbetare.⁽¹⁾

Man säger oss ofta, att en progressiv beskattning är ett medel genom vilket man kan få de rika till att betala mer än de fattiga, d. v. s. en skatt som stiger med förmögenhetens storlek. Detta var en idé hos den stora franska revolutionen, vilken tänkte att införa en så stor skatt på de rika, att alla inkomster som översteg 20,000 kr. pr år skulle bli konfiskerade. Men allt vad som nu för tiden kan uppnås med en blygsam progressiv beskattning är en obetydlig gnagning på det de rika ha rövat från arbetarna. Det är allt. Men det är alltid arbetarna som få betala, och betala mycket *mer* än staten tar i skatt av de rika.

Detta senare har man icke alltid gjort tillräckligt klart för sig. Men så är det alltid. Vi såg nyligen ett exempel på det i Bromley (London). Skatten på boningshusen blev höjd med omkring fyra shilling per år för de små "halvhus" som uthyrdes till arbetare. Och omedelbart såg man hur hyrorna steg så mycket, att när husägarna hade betalt den förhöjda skatten med fyra shilling så hade de en ren förtjänst på 22 shilling.

Beträffande de indirekta skatterna veta vi alla att nästan allting, som arbetarna konsumera, är beskattat, och vi veta också, att så snart dessa skatter bli förhöjda ett par öre, så stiger genast priset på varorna med en summa som är flera gånger så stor som den förhöjda skatten.

Det är så självfallet, att det endast är den som producerar, den som med sitt arbete skapar nya rikedomar, som kan betala skatterna, att detta icke behöver närmare förklaras. Vi kunna således säga, att - bortsett från de skatter som drages från de inkomster som härstammar från exploateringen av utländska arbetare medelst räntor på utländska lån - så bli alla de skatter som staten utskriver i Frankrike till exempel betalda av de nära tio millioner arbetare som arbeta i landet.

Här betalar arbetaren skatt som förbrukare av spritdrycker, socker, tändstickor och petroleum. Som lägenhetsinnehavare betalar han den skatt, som staten lagt på lägenheten och långt mer än det. Då han betalar sitt bröd, betalar han skatterna på jorden, de skatter som betalas av bagaren, bageriinspektörens lön, utgifterna för finansministeriet vid indrivningen av skatterna o. s. v. När han köper sitt kol, när han reser med järnväg betalar han ägarna av de monopol som skapats av staten till fördel för kapitalisterna och den del av rovet som dessa betala till staten. Kort sagt, det är alltid han som betalar alla de skatter som staten, länet och kommunen utskriver, vilken natur eller form dessa skatteutskrivningar än har.

Hur många dagars arbete representera alla dessa skatter? Är det icke sannolikt, att om man lade tillsamman dem alla, skulle vi komma till det resultat, att arbetaren i våra dagar arbetar flera dagar varje år för staten än hans föregångare, den livägne, arbetade för sin herre?

Men - om det blott var detta!

Det är emellertid ett faktum att skatterna ger de regerande vapen i händerna, som gör det möjligt för dem att bedriva exploateringen av arbetarna ännu intensivare, än den skulle bli under andra förhållanden; att den kvarhåller folkets massa i elände och samtidigt, utan att bryta lagen, hopar sådana förmögenheter som kapitalet ensamt aldrig skulle kunna förmått att upphopa. Beskattningen är, som vi skola se i ett kommande kapitel, ett medel till att öka rikedomen för de rika och fattigdomen för de fattiga.

IV. Skatterna som ett medel till att göra de rika rikare.

Det är så behagligt för de regerande i staten att ha ett så utmärkt medel till sin disposition som beskattningsväsendet! Dessa godtrogna människor - valtidens "kära medborgare" - ha blivit fostrade till att i beskattnings-

⁽¹⁾ Man uppskattar något olika den summa som England uppbär på det kapital det lånat till andra nationer. Man vet bara, att omkring 100 millioner pund sterling (omkring 1,800 millioner kr.) representerar den summa som England har i inkomst på de summor, som det lånat till diverse stater och järnvägsbolag. Om man därtill lägger de räntor som varje år uppbäres på de summor som England lånat till städer i

väsendet se ett medel för fullföljandet av det civilisationsarbete, som gör en nation stor. Och de acceptera så villigt varje ny skatt. Men de som driva de "kära medborgarna" till valurnorna och smida bojorna bak scenen, de veta mycket väl vad beskattningssystemet vill säga. De veta, att det är ett medel i varje välorganiserad stat till att göra stora förmögenheter på bekostnad av de små; att göra den stora massan fattigare och det lilla fåtalet rikare; ett medel till att överlämna lant- och fabriksarbetarna till arbetsköparna och till ockraren. De veta att det är ett medel till att uppmuntra den eller den industrien på en annan industris bekostnad - och att gynna alla industrier på bekostnad av alla jordens brukare - och på bekostnad av nationen i sin helhet. De veta det; de tala bara aldrig om det för folket.

Om man i morgon föreslog den franska kammaren, att votera femtio millioner francs till de stora jordägarna (så som Salisbury föreslog i det engelska parlamentet år 1900, som betalning till sina konservativa väljare) - hela Frankrike skulle råka i raseri och ministären skulle bli störtad. Nå väl - med hjälp av beskattningssystemet ordnades saken mycket enklare än år 1900. Summan vandrade från de fattigas till de rikas fickor utan att man nästan observerade denna operation. Det var ingen som rasade - att man uppnådde syftet utomordentligt enkelt. Det hela fungerar så väl, att denna skatternas roll till och med undgår deras uppmärksamhet, som gjort skatterna till sitt specialstudium.

Det hela är så enkelt! Lägg endast en ny liten skatt på bonden, på hans häst, hans vagn eller hans fönster - och man har lyckats att ruinera tio, tjugo tusen av dessa jordbrukare, som redan förr bara med nöd kunde få det till att gå ihop. En liten skatteförhöjning skall oundvikligt sänka dem till proletärens ståndpunkt. Men det är precis det man önskar, ty då bli de nödsakade att sälja sina små jordlotter och dra till städerna för att erbjuda sina händer till fabrikanterna för en lön som knappast räcker till ett eländigt bröd. En del av dem söker i det längsta göra motstånd. De svälter sig samman med jordtorvan. Men snart kommer det en ny liten ökning i skatterna, och de bli nödsakade att gå samma väg som de andra - till städernas fabriker.

En sådan prolitarisering av de svagare pågår från år till år och överallt - men vem tar notis om det, undantagandes de ruinerade?

I Ryssland har detta idealtillstånd för de stora godsägarna och Moskvas fabrikanter (och de socialdemokratiska beundrarna av storindustrin), proletariseringen av millioner bönder, obehindrat försiggått under de sista 40 å 50 åren, endast med hjälp av beskattningen. En lag som direkt påbjudit denna proletarisering skulle ha rest en våldsam opinion, men beskattningssystemet har obemärkt åstadkommit vad lagstiftarna aldrig vågat göra öppet.

Och ekonomerna - dessa som själv berömma sig av att vara "vetenskapliga" - ha under tiden aldrig försummat att tala mycket lärt om "den ekonomiska utvecklingens lagar", om "kapitalistisk fatalism" och "dess fortskridande till sin egen negation". Ett ärligt och ingående studium av beskattningssystemet skulle emellertid ha förklarat en god halvpårt av de "ekonomiska" lagarna. Faktum är, att den ruiner och expropriering av bönderna som började i England i det sjuttonde århundradet, och som Marx beskrev som den "primära ackumuleringen av kapital" fortfarande pågår. Och den fullföljes varje år, isynnerhet medelst det lilla präktiga medel som heter beskattning.

Långt ifrån att kunna växa av sig själv i kraft av "oföränderliga lagar" skulle kapitalets makt ha blivit våldsam samt paralyserat, om det icke till sitt förfogande haft det präktiga verktyg som heter stat. Med hjälp av detta ha kapitalisterna skapat nya monopol och fortsätta därmed varje dag: gruvor, järnvägar, vattenfall, åtgärder mot

utlandet, till olika rederier, till underhavskablar, till telegrafer, banker i Afrika, Asien, Amerika och Australien (dessa summor äro ofantliga), och slutligen vad som placerats i tusende industrier i alla världens länder, så kommer de engelska statistikerna upp på en årlig summa av ungefär tredubbel storlek. Den nettoprofit, som England realiserar på alla sina export (något över en milliard) är så liten i förhållande till de inkomster som erhålles på att klippa aktiekuponger med en sax, att man kan säga, att Englands huvudsakliga industri är handeln med kapital. England har blivit vad Holland var i början av det sjuttonde seklet - världens främste långivare. Frankrike följer det tätt i hälarna, sammanledes Belgien, om man tar i betraktande dess befolkning. Enligt Alfred Neumarks uppskattning har Frankrike 25 till 30 milliarder francs utländska värden, vilket redan det ger en årlig inkomst på en till en och en halv milliard francs allenast på de värden som noterats officiellt på pariserbörsen.

fackorganisationerna, rätt att skjuta strejkbrytare, privilegierad uppfostran o. s. v. Och på andra sidan ha de brukat beskattningen till förmering av de fattigas fattigdom och de rikas rikedom.

Om kapitalismen har bidragit till att skapa den moderna staten, så är det också - låt oss aldrig glömma det! - den moderna staten som skapar och mättar kapitalismen.

Adam Smith har redan för mer än hundra år tillbaka påpekat denna makt hos beskattningen, men studiet av detta statens tveeggade vapen blev aldrig fortsatt. Den "Åttonde Tvåårsrapporten från Illinois Arbetsbyrå: Beskattning 1894" gav oss en del intressanta data i detta hänseende. Den visade hur det även i demokratiska stater blev gjort millionärförmögenheter (Chicago) allenast på grund av det sätt som tillämpades vid beskattningen av jordegendom.

Vesterns stora städer ha vuxit upp, som man vet, i språng och nått en befolkning av halvannan million invånare under loppet av femtio år. Och där har man sett hur staten skapade en hel mängd millionärer genom att högt upptaxera de bebyggda tomterna, medan de lediga tomterna taxerades mycket lågt till och med i de livligaste trafiklederna. Tomter, som blivit obebyggda i huvudgator och som förr sålts för en summa av 5,000 kr. ha nu uppnått ävrden av fyra till fem millioner.

Det är emellertid tydligt och klart, att om man utskrivit skatt efter kvadratutrymme, antingen grunden var bebyggd eller obebyggd, eller om jorden gjorts till kommunal egendom, skulle man aldrig kunnat skapa sådana förmögenheter. Staden skulle kunnat draga nytta av sin tillväxt och att sätta ned skatterna på arbetarnas bostäder. Nu är det tvärtom; eftersom det är de stora sex- och tio våningshusen, som bebos av arbetarna, som får bära de stora skatterna, så är det arbetarna som bli tvungna, att arbeta ännu mer för att göra de rika ännu rikare. Och till gengäld äro de tvungna att bebo osunda kyffen, som - man känner det allt för väl - till och med hämmar den intellektuella utvecklingen, hos dem som bebor dessa kyffen och därför utlämnar dem så mycket säkrare till fabrikanterna. *Eigt Biennal Report of the Bureau of Labor Statistics of Illinois: Taxation 1894*, är full av slående fakta angående denna sak.

Eller låt oss ta ett annat exempel, som ligger närmare till hands. Woolwich (England) beboddes fordom bara av kaniner. Jorden hade blott lite värde tills staten där byggde sin stora arsenal, som sysselsätter mellan 10 till 20,000 män och som kommit en stor stad att växa upp.

Men vem är det om huvudsakligen profiterat på detta? Tack vare de skatteförhållandena som råda i England är det jordägarna! Icke de arbetare som byggt staden och fått hela maskineriet i gång, men platsens jordägare!

En dag i juni 1899 talade en parlamentsledamot för arbetarna i Woolwicharsenalen och begärde att regeringen skulle öka på deras löner. En av ministrarna, ekonomen Goschen, svarade med dessa ord: - Varför? Varje löneökning kommer snart att slukas av fastighetsägarna! Under de sista 10 åren ha vi ökat lönerna med fulla 20%, men under samma tid ha arbetarnas hyror stigit med 50%. Löneökningen har sålunda huvudsakligen gått i fastighetsägarnas fickor." Naturligtvis var regeringens argument jesuitiskt, men detta påpekade fakta var fullt korrekt. Hyresvärdarna slukade det mesta av de pengar om beviljades av staten till förbättrandet av arbetarnas löner.

Men desstom blevo invånarna i Woolwich oupphörligen ålagda att betala större och större skatt för dränering av staden, dess kloaksystem, stensättning av dess gator o. s. v., så att de sanitära förhållandena blevo mycket förbättrade. Men tack vare det gällande skattesystemet, har hela denna väldiga summa som utbetalts av invånarna för förbättrandet av staden, gått till fastighetsägarna och gjort dem än rikare. "Dessa, skrev organet för Woolwichs kooperatörer, "Comradeship", helt berättigat, sälja nu i detalj till skattebetalarna fördelarna av de sanitära förbättringar, som betalats av samma skattebetalare."

Eller - för att fortfarande hålla oss till Woolwich - en dag upprättade man en ångfärja som skulle upprätthålla förbindelsen mellan London och Woolwich. Naturligtvis gav regeringen ett järnvägsbolag monopol på att upprätthålla färjeförbindelsen. Senare, då bolaget drev upp färjeavgifterna för högt, måste Woolwichs kommun köpa färjerätten tillbaka av bolaget. Hela historien kostade staden omkring fyra millioner kr. i åtta år.

Men den fria färjan blev en ny, vacker gåva till fastighetsägarna. Värdet av jorden i Woolwich steg i en fart. En liten eländig bit jord, belägen i närheten av färjan, steg genast med 50,000 kr.! Detta var naturligtvis en

gåva till jordägarna från staden. Och då värdet av jorden kommer att fortsätta att stiga i Woolwich (varje krig bidrar till att resa jordvärdet kring arsenalen i Woolwich) så ha vi här ett nytt monopol, och en hel mängd av nya kapitalister som av staten fogats till de gamla legionerna.

Vi se nu vad staten är till för, och varför den är så dyrbar för alla dem som äro kapitalister eller hoppas att bli antingen kapitalister eller medlemmar av det kapitalisttillverkande maskineriet.

Men det är ännu icke allt. Förhållandena äro ännu mera monstruösa. Arsenalarbetarna övertunno många svårigheter, bildade en fackförening och under ständigt kamp lyckades de att hålla sina löner och sin levnadsstandard lite högre än arbetarna på andra platser inom samma bransch. Med förenade krafter skapade de också en kooperativ sammanslutning, som tillät dem att reducera levnadskostnaderna med 20 à 25%. Men tack vare våra lagar är det åter fastighetsägarna som drar största profiten både av fackföreningen och Kooperationen. När en av dessa herrar beslutar sig för att sälja sin fastighet, vad tror ni han annonserar? I stora typer låter han trycka följande ("Comradeship" har återgett texten): De höga lönerna, som betalas till arbetarna i arsenalen, och tillvaron i Woolwich av en blomstrande kooperativ sammanslutning, gör denna egendom synnerligen lämpad för att bebyggas med arbetarbostäder". Med andra ord innebär detta: - "Herrar byggmästare kunna betala ett högt pris för denna jord. Den är bäst lämpad för arbetarehus. Med de högre löner arbetarna uppnå, sättas ni i stånd att få höga hyror." Och byggmästaren betalar jordägaren ett högt pris för tomtlappen, och låter arbetaren betala högre hyror. Är den icke beundransvärd denna apparat?

Men det är någonting mer, man måste observera! En del entusiaster ha slutligen med stor möda lyckats att i samma Woolwich starta en slags kooperativ förstad. Man startade en slags kooperativ sammanslutning. Denna köpte jord, dränerade den och byggde arbetarbostäder. Allt gick väl och initiativtagarna gratulerade sig själva till det lyckade resultatet. Det var visserligen sant, att det icke blivit vad man avsett, när man startade det: de kommunistiska tendenserna gingo förlorade under alla de affärsmässiga hänsyn man hade att ta. Men ändå - sådant det var, var det en succé, och man blickade förhoppningsfullt fram emot en utvidgning av den kooperativa stadsdelen. Man ämnade köpa mera land - den jord, som låg näst intill kvarteret - och man förhörde sig om priset. De hade förut betalt jordägaren 500 pund pr hektar. Men nu begärde man två gånger så mycket! "Varför?" "Ja men man har sagt, att ert kooperativa företag blivit en sådan succé! Då kunna ni icke förundra er över, att priset på jorden har gått upp!"

Alldeles riktigt! När staten har upprättat ett monopol (jordegendomsmonopolet) till förmån för herr den och den, din husägare, så måste du arbeta för att denne herre skall bli rik; och för att arbetarna icke skola bli så välmående, att de bli alltför oavhängiga i sitt tänkande.

Därför, länge leve staten och dess monopolister!

Och du, arbetare, måste träla och spara för att statens gunstlingar skola bli rika. Du är dömd till detta, så länge du tror, att du kan förbättra din ställning utan att behöva, eller våga, revoltera mot den heliga treenigheten: privategendomen, beskattning och staten!

Stöd dem - och du kommer alltid att vara deras slav!

Vi ha i det föregående visat hur staten, huvudsakligen medelst beskattning, lyckats skapa väldiga jordmonopol i de stora städerna, sådana som Chicago och Woolwich.

Men - utan att gå så långt i våra exempel - kunna vi icke se hur staten i varje stad skapar väldiga privilegier till förmån för de rika endast genom att lägga större skatt på de sexvåningshus, som bebos av arbetarna, än på de privatresidens, som bebos av de rika? Dessa privilegier tillåter fastighetsägaren att stoppa det mer värde i sin ficka, som lagts till hans hus genom stadens växt och försköning - speciellt genom tillväxten av arbetarbefolkningen, vilken berikar staden genom att arbeta för en tiggares lön.

Man förundrar sig över, att de stora städerna växa så hastigt medan landsbygden avfolkas. Och man vill icke se, att hela det nittonde seklets finanspolitik gick ut på att belasta jordbrukaren, den verkliga producenten,

därför att han lyckades avvinna jorden tre, fyra till tio gånger så mycket som förr. Finanspolitiken plundrade jordbrukaren till förmån för städerna - det vill säga till förmån för bankiren, advokaten, affärsmännen och hela det band av parasiter, som svärma kring de regerande.

Ett annat slående exempel på bruket av beskattningen för krossandet av de små såg man i Sydafrika. Det är bekant, att ett av huvudändamålen med boerkriget var att få avskaffat den boerlag som förbjöd att *tvinga* den svarta befolkningen till arbete i guldgruvorna. De bolag som blivit bildade i England för att exploatera gruvorna lämnade icke så stor profit som man lovat. Sir Grey förklarade saken på följande sätt i parlamentet: - "Ni måste för alltid avstå från den tanken, att man kan utveckla gruvorna med vit arbetskraft. Man måste finna ett medel för inrolleringen av den färgade befolkningen... Det skulle kanske kunna göras genom att lägga en skatt på 18 kr. på var och en av de svarta, så som vi redan göra det i Basutoland, eller också genom en liten skatt på 13 kr. på varje svart, som icke kan uppvisa intyg på, att han arbetat fyra månader varje år för de vita". (Hobson, "The War in South Afrika" sid. 234.)

Här ha vi således den trældom, som de icke öppet vågade införa, införd i all tysthet med hjälp av beskattning. Det var tillräckligt att lägga en skatt av 20 kr. på varje svart huvud - och därmed var trälldomen upprättad. Budd, Rhodes agent, erkände det i själva verket också helt öppet. "Har man en gång, skrev han, utrotat 10 till 20 tusen dervischer med Maximkanoner, under förevändning av att vilja civilisera dem, så kan det näppeligen göras någon invändning mot att tvinga de infödda i Sydafrika till att lämna tre månaders hederligt arbete." Det är ständigt, som vi ser, två eller tre dagars arbete i veckan. Vi kunna icke bli fri från dem. Beträffande betalningen för det "hederliga arbetet" var Rudd mycket öppenhetlig. Att betala de infödda 50 till 60 shilling i månaden skulle vara "dödlig sentimentalism". En fjärdedel härav kunde vara alldeles tillräckligt. (The War in South Afrika, sid. 235). Alldeles tillräckligt naturligtvis till att förhindra de svarta att bli feta och för att göra dem till verkliga slavar under de vita. Tag så ifrån honom vad han förtjänar under form av personlig skatt - och slaveriet är infört!

Och så blev det! Sedan engelsmännen blivit herrar i Transvaal, har guldproduktionen stigit från 12,000,000 till 35,000,000 pund pr år. Nära 200,000 svarta äro nu tvungna att slava i gruvorna för att skapa förmögenheter till de bolag, i vars intresse boerkriget fördes.

Men vad engelsmännen har gjort med negrerna i Sydafrika, ha alla de Europeiska staterna gjort hemma hos sig själv med lantbefolkningen under de sista tre århundradena. Och man fortsätter med detta arbete för att påföra städernas arbetare tvångsarbete.

Och dock, om du talar med universitetsfolk om denna sak så tillskriva de det "oföränderliga ekonomiska lagar"! Det kallar de "lärdom".

Medan vi fortfarande håller oss på den nyaste historiens marker, måste vi berätta en annan historia, som skulle kunna betitlas: "Hur den engelska regeringen tog 3,300,000 kr. ur nationens ficka och gav dem till de stora thehandlarna; fars i en akt."

Den tredje mars, 1900, blev det bekantgjort i London, att regeringen skulle komma att öka tullen på the med 2 pence. Detta var på lördagen. På måndagen togs det ut 22,000,000 lb. från tullmagasinen. Det betaltes efter den gamla tulltaxan. Dagen därpå höjdes thepriset i alla bodar med 2 pence.

Om man nu blott räknar med de 22,000,000 lb. som togs ut på måndagen, så gör det en förtjänst på 44 millioner pence = pund 183,333 (kr. 3,300,000) som man plockade ur allmänhetens fickor och lämnade thehandlarna som gåva. Men detsamma hände i Liverpool, i Skottland, överallt - för att nu icke tala om allt det the som tagits ut dagarna förut och allt det som redan fanns på de respektive lagren.

Detsamma hände med tobak, sprit, vin och bier. Lägg tillsamman detta och vi har snart en summa på ett tjugotal millioner kr. som huvudsakligen tagits från de fattiga och givits till de rika. "Länge leve staten!"

Och du, barn av fattiga föräldrar, lär likväl i skolan (de rikas barn lära helt andra saker vid universiteten) att skatterna blivit upprättade för att den stackars lantbefolkningen skulle slippa att längre göra dagsverken! Istället skulle de bara betala en obetydlig avgift till staten. Säg till din mor, nedprässad under tyngden av åratals arbete och husligt slit, att man i skolan undervisar dig i en stor och vacker vetenskap - i nationalekonomi!

Tag återigen undervisningen: Vi ha gjort stora framsteg sedan kommunen själv brukade bygga sina skolhus och finna en lärare. Eller sedan den tiden den lärde mannen eller filosofen själv brukade att samla omkring sig dem, som han meddelade sina tankar och sitt vetande. Vi ha nu den så kallade fria (men kostbara) undervisningen, organiserad av staten: skolor, högskolor, universitet, akademier o. s. v. uteslutande eller delvis understödda av staten.

”Ni talar om uppfostran herr medborgare, säger staten. Vi äro glada över att få uppfostra medborgarnas barn! Vi äro så förtjusta i det arbetet, att vi äro benägna att förbjuda er att ta någon som hälst del i detta arbete, bara för att befria er från bördan. Vi ska styra om det hela, och så vill vi icke veta av någon kritik - var så god! Först och främst skola vi disciplinera barnens sinne genom att lära dem döda språk och beprisa den romerska lagens dygd. Det kommer att göra dem böjliga och lydiga. Sedan skola vi utrota varje spår av revoltlusta, genom att predika för dem om de regerandes dygd och de regerades förbrytelser samt ge dem kroppslig aga, om de icke äro fogliga nog. Därpå skola vi lära dem, att eftersom de ha studerat döda språk och romersk rätt och lärt sig att förakta kroppsarbetet, har de blivit jordens salt och framåtskridandets surdeg. De skola bli smickrade att höra detta, och de skola bli löjligt innehållslösa - just sådana som vi behöva dem. Vi skola lära dem att massans nöd är naturens lag, och de skola bli förtjusta att lära det och repetera det likt papegojor. Hela vår uppfostran skall gå ut på att visa dem, att utan staten och regeringen finns det ingen räddning för de fattiga.

Sedan vi så fått folket till att betala all undervisningen ända från folkskolans till universitetets, så skola vi styra så till, att vi behåller alla de bästa platserna i staten för edra söner, ni herrar och damer av medelklasserna. Och arbetarna skola icke ens komma till att lägga märke till det. De skola bli lärda, att de äro olärda och odugliga. Ser ni nu beräkningen? Om vi direkt sade till dem, att de skulle bli regerade, anklagade, försvarade, fällda och dömda av de rika till fördel för de rika - så skulle de kanske komma att resa sig på bakbenen. Men medelst beskattning och några lagar i demokratisk riktning - så kommer allt att gå som det var smort.”

Vi behöva icke tala om beskattningarna för militärt ändamål. Numera måste en var känna till varför man håller arméer och flottor. Alldeles icke för försvaret av det egna landet, men för erövring av ny marknad och nya landområden, och för att exploatera dessa i ett litet fåtals intresse.

Men tag vilken annan skatt, som ni lyster - direkt eller indirekt, skatt på jord, inkomst, sprit, importerad föda, eller vad som helst! Tag de nya skatter man pålägger er när man gör nya lån, eller de man pålägger under förevändning av att vilja betala de gamla (i verkligheten blir statslån aldrig betalda). Tänk på vart och ett av dem - och ni skall bli häpen över den förfärliga makt ni givit till de regerande.

Beskattning är det säkraste medlet till att hålla massorna utarmade. Det är också det säkraste medlet till att göra de härskande klassernas ställning till ett evigt monopol för de rika. Det bästa medlet alltså med vilket man kan smida de vapen, som i de regerandes händer kunna krossa en folklig revolution.

Så länge som det består en stat, beväpnad med beskattningens förfärliga vapen, blir proletarietets befrielse omöjlig, vare sig medelst en revolution eller med hjälp av reformer. Ty om revolutionen icke hugger armarna och sugrören av polypodjuret, så kommer det att strypa den. Revolutionen kommer själv att bli medlet till skapandet av nya monopol, så som det inträffade med den stora franska revolutionen.

V. Monopolen.

Låt oss fortsätta att granska den modärna staten - den som uppstod i Europa under det sextonde århundradet på ruinerna av de medeltida städerna, och senare växte upp i de unga amerikanska republikerna, - låt oss se hur denna stat verkat, och fortfarande verkar, till förslavning av individerna.

Sedan staten blivit tvungen att mer eller mindre försona sig med den *personliga* friheten för dessa lager av samfundet som i de fria städerna, befriat sig själva från det feodala oket, började den som vi såg, arbeta med att kvarhålla det feodala slaveriet så länge som möjligt i landsbyarna, och samtidigt att åter påtvinga det gamla slaveriet i ny form. Den arbetade för att bringa alla sina undersåtar in under det dubbla oket av sina

egna funktionärer, - sin byråkrati, - och under nya klasser av privilegierade: under statskyrkans prästerskap, godsägarna och en del särskilt favoriserade affärsmän, kapitalister och penningutlånare.

I ett föregående kapitel såg vi hur staten för detta ändamål brukade ett av sina vapen: beskattningen. Nu måste vi se hur den brukade ett annat av sina vapen: skapandet av privilegier och monopol till fördel för en del av sina undersåtar på alla de andras bekostnad. Här skola vi se staten i sin sanna, sin egentliga funktion.

Den beflitade sig om denna sin uppgift redan från första börja, och det är detta som tillåter den att konstituera sig, och under sin egid gruppera adelsmännen, soldaten, prästen och domaren. Det var till detta pris suveränen blev erkänd.

I denna sin mission har staten blivit sina traditioner trogen ända in i våra dagar. Ty om den försummade detta, om den ett ögonblick upphörde att vara ett ömsesidigt assurancesbolag mellan de privilegierade så skulle det bli döden för den institutionen, den historiska produkt, som är känd som "staten".

Det är verkligen påfallande att se i vilken utsträckning skapandet av monopol till fördel för dem, som redan besatt privilegier med födseln, eller tillhörde den prästerliga, militära eller juridiska kasten, bildade det egentliga innehållet i den organisation, som började utveckla sig själv under det sextonde århundradet.

Vi kan ta vilken nation vi vill: Frankrike, England eller Tyskland, de italienska eller de slaviska staterna - överallt finna vi samma karaktär hos dem. Låt oss därför ta England som exempel, då tillväxten av monopoler bäst blivit studerad här. Vi skola se hur skapandet av monopol och tillväxten av statens makt gått hand i hand.

Redan före drottning Elisabeth, då staten endast befann sig på begynnens stadium, garanterade Tudorkungarna sina favoriter alla slags monopol. Men under drottning Elisabeth, då sjöfarten började utveckla sig och ett stort antal nya industrier blevo införda i England, blev denna tendens ständigt mera utpräglad. Varje ny industri gjordes till ett monopol, antingen till fördel för utlänningar, som betalade avgifter till drottningen, eller till förmån för hovmän, som man önskade belöna för deras tjänster (mot nationen).

Rätten att exploatera alunlagren i Yorkshire, salt, tenngruvor, kolgruvorna omkring Newcastle, glasindustrin, den förbättrade såpfabrikationen, av nålar o. s. v. - av allt detta blev det skapat monopol, som gjorde en hel mängd individer rika, samtidigt som de dödade småindustrin och stod i vägen för utvecklingen av åtskillig storindustri. Sålunda blevo privata personer förbjudna att tillverka tvål för personligt bruk, eller såpa till sin egen tvätt, blott för att man skulle skydda de hovgunstlingar från konkurrens, vilka tvåltillverkningen blivit garanterad som ett monopol.

Under James I fortsatte "bevillningarna" och skapandet av nya monopol i tilltagande grad ända upp till år 1624, då det slutligen vid revolutionens annalkande blev antaget en lag mot monopolen. Men denna lag hade tvenne ansikten: den fördömde monopolen, men samtidigt upprätthöll den de gamla och stiftade nya. Dessutom blev den bruten så snart den blivit antagen. Man drog fördel av en av paragraferna i lagen, som beskyddade de gamla skråorganisationerna i städerna, för att upprätta monopol i vissa städer som senare blev utbredda över hela distrikt. Från 1630 till 1650 drog dessutom regeringen fördel av de så kallade "patentbrev" till skapandet av nya monopol.

Revolutionen av 1648-1688 var nödvändig för att göra slut på denna monopolorgie. 1689, då ett nytt parlament började arbeta (representerande en allians mellan den kommersiella och industriella medelklassen och godsägarearistokratien emot den absoluta kungamakten och mot hovfavoriternas regemente), vidtog man några bestämmelser för att kungen icke skulle kunna skapa nya monopol. De ekonomiska historieskrivarna säga, att nästan under ett hundra år motsatte sig det brittiska parlamentet skapandet av sådana industriella monopol, som favoriserade en del fabrikanter på de andras bekostnad.

Det måste medgivas, att detta i verkligheten blev konsekvensen av revolutionen och medelklassens kommande till makten. Åtskilliga stora industrier, sådana som bomulls- ylle-, järn- och kolgruveindustrin o. s. v. . fingo lov att utveckla sig, utan att bli hindrade av monopolister. De kunde i lugn utveckla sig till *nationella* industrier i vilka en massa av små arbetsköpare tog del. Och detta tillät återigen tusenden av arbetare i de små fabrikerna och verkstäderna att göra den tallösa massa av förbättringar förutan vilka industrien aldrig skulle ha nått den höga ståndpunkt som den nådde i detta land.

Statsbyråkratien fortsatte emellertid att gro och vinna makt. Centralisationen, som är varje stats egentliga innehåll, fortfor att växa. Och mycket snart började man skapa nya monopol på ett nytt sätt, och denna gång i en mycket större skala än vad det gjorts under Tudor-kungarnas tid. Den gången befann sig monopoliseringens konst i sin barndom; nu hade staten uppnått den mogna åldern.

Om parlamentet till en del var förhindrad av landets medelklass att ingripa i själva England med dess uppväxande industri, så hade dess ledare emellertid andra vägar till rikedom. De hade fria händer till monopolisering i kolonierna, och här kunde de göra det i stor skala.

Det Ostindiska Kompaniet och Hudson Bay Kompaniet i Kanada blevo rika kungadömen som överläts till privata personer. Längre fram blev koncessioner av stora jordområden i Amerika, guldfält i Australien, privilegierade sjöfartslinjer o. s. v. tillsammans med särskilda beviljningar, som skapade monopol i åtskilliga industribranscher, de medel med hjälp av vilka staten garanterade fabulösa inkomster åt sina favoriter. Omätliga förmögenheter blevo skapade på detta sätt, och de gamla förökades hastigt tiofalt och hundrafalt.

Vid sidan härav hade det brittiska parlamentet, sammansatt som det var av medelklassrepresentanter i underhuset och godsägarearistokratien i överhuset också andra vägar på vilket det kunde exploatera nationen till fördel för några få fabriksägare. Det hade hela lantbefolkningen som åter kunde bringas under slavoket. Och det utförde denna uppgift. Under hela det adertonde århundradet arbetade det mot det bestämda målet, att överlämna landets lantbefolkning, fjättrade likt trälar, till godsägarearistokratien. Medelst "the enclosure acts" (inhägnadslagen) plundrade det bönderna. Den jord som tillhörde bykommunerna skänktes bort till godsägaren och förklarades som hans privata egendom, så snart som han hade gjort någon slags inhägnad kring jorden. Historiskt hade han icke ens den minsta skugga av rätt till den; *den tillhörde bykommunen gemensamt*. Allt vad han hade rätt att fordra, var en lika stor del betesmark som alla de andra kommunmedlemmarna, så snart som denna rätt var honom garanterad av kommunen. Han var *platsens magistrat* och *chef för lantvärdet* - men *icke ägare av jorden*. Och dock gav parlamentet honom medelst en handling av öppet rofferi den kommunala jorden. På detta sätt blev det, mellan 1709 och 1869 taget mer än 3,000,000 hektar kommunal jord från dess lagligare ägare och skänkt till jordadeln. Resultatet av denna lagstiftning är, att en tredjedel av all odlingsbar jord i England nu tillhör 523 familjer.

Inhägnadslagen var en handling av det brutalaste röveri. Men i det adertonde århundradet kände sig staten - förnygrad genom den parlamentariska revolutionen av 1688 - stark nog att göra motstånd mot missnöjet och slå ned böndernas revolt. Hade den icke för det ändamålet medelklassens understöd?

Ty, medan parlamentet kastade dessa rikedomar till godsägarna, glömde det icke heller bort industriherrar. Samtidigt som det drev lantbefolkningen bort från byarna, befolkade det städerna med svältande "händer", villiga att sälja sig till fabriksägarna för hungerlöner. Dessutom, i kraft av den tolkning som fattigunderstödslagen fick i parlamentet, besökte bomullsfabrikernas agenter arbetshusen, dit den landsvägsflyktiga befolkningen var driven att söka skydd, och bortförde vagnsladdningar av barn, som under namn av "arbetshuslärlingar" blevo tvingade att arbeta fjorton till sexton timmar i bomullsfabrikerna. Det finns hela byar i Lancashire som ända in i våra dagar bär stämpeln av ett sådant ursprung. Det utsugna blod av hungriga barn som fördes från syd-Englands arbetshus och tvingades under förmännens piska att arbeta i fabrikerna från sju års åldern - det går nu igen i den blodfattiga, fysiskt utvecklade befolkningen i mången av de små städerna i Lancashire och Yorkshire. Detta skräcktillstånd varade till arbetarnas uppvaknande i åren 1830-1848.

Dessutom slog det engelska parlamentet ned de industrier som började växa upp i kolonierna och i Irland för att gynna industrien i England. På detta sätt blev den vackra vävnadsindustri dödad, som börjat växa fram i Indien. Den rika marknad som dess omfattande befolkning erbjöd öppnades härmed för underlägset engelskt gods. På samma sätt blev den irländska linneindustrien dödad till förmån för Lancashire bomull.

Vi se således, att om det *engelska* medelklassparlamentet, angeläget att göra den engelska medelklassen rik genom utvecklandet av nationella industrier, motsatte sig skapandet av monopol till fördel för några få på alla de andras bekostnad, så fann det en väg till skapandet av rikedomar åt sina favoriter på bekostnad av lantbefolkningen och kolonierna, som båda helt enkelt blevo överlämnade till några äventyrarens rovgirighet.

Samtidigt försummade det icke att vakta om de monopol som blivit upprättade i det föregående århundradet. Sålunda upprätthöll det i Newcastle gruvvägarnas monopol, som räckte till 1844, och kopparmonopolet som räckte till 1820.

Och i mellantiden började samma lagstiftare att skapa nya monopol, långt mer profitabla än de gamla.

VI. Monopolen i det nittonde århundrandet.

Under den första halvdelen av det nittonde århundradet börjades det att skapas nya monopol i sådan utsträckning, att de gamla blott blev en barnlek i jämförelse med de nya.

Till att börja med ägnade sig penningjobbarna åt järnvägs- och sjöfartslinjer som understöddes av staten. Kolossala förmögenheter började på detta sätt att skapas medelst "koncessioner", genom att staten vanligen garanterade bolagen en viss minimisumma i inkomster.

Därefter kom de stora gruv- och järnindustribolagen för järnvägarnas förseende med räls, järn och stålbroar, rullande materiel och kol - som alla fingo fabulösa inkomster och gjorde ofantliga spekulationer i jordområden som köpts för ändamålet.

Så bildades stora bolag för byggandet av järnskepp, och ännu flera för frambringandet av järn, stål och koppar för krigsändamål, för tillverkning av kanoner, krigsskepp o. s. v. Och så kom byggandet av pansarfartyg, utrustningen av ofantliga arméer, grävandet av Suez- och Panamakanalerna, det så kallade "utvecklandet" av "outvecklade" efterblivna länder, den transatlantiska sjöfarten med statssubvention, och slutligen krigen, krig utan ända; i Europa och kolonierna. Millionärer blevo nu skapade på bekostnad av de millioner halvsvältande arbetare, som obarmhärtigt blevo nedskjutna så snart de gjorde det minsta tecken till att vilja göra motstånd mot den växande, statsunderstödda exploateringen.

Sedan kom byggandet av oändliga nät av järnvägar i Ryssland, i Förenta Staterna, i Mexiko, i de Sydamerikanska republikerna. Alla dessa gävo upphov till skapandet av kolossala "koncessioner" och till hittills oanade plundringar av hela nationer. Oerhörda rikedomar blev på detta sätt upphopade medelst plundringar, som företogs under skydd av de respektive staternas regeringar - autokratiska, konstitutionella och republikanska.

Men detta är icke allt. Nya källor för de privilegierade blevo snart uppfunna. Där fanns handelsflottan att ge understöd i händelse av kommande krig; subsidier till postförande ångbåtslinjer; till underhavskablar och transkontinentala telegraflinjer; till genomskärningen av bergskedjor; till förskönandet av städerna som påbörjades under Napoleon III; och slutligen något som når upp över de omliggande husen - statslånen och den statsunderstödda bankverksamheten.

Alla dessa nya och fullkomnade instrument för plundring blev nu förda ut på monopolmarknaden och sålda genom statens gunstlingar och byråkrater. Hela horder av millionärer och mångmillionärer blevo skapade.

Men låt oss vara väl på det klara med detta: den vanliga ursäkten, att det på detta sätt skapades ett stort antal nyttiga företag, är endast humbug. Ty för varje million som användes nyttigt i dessa företag, belastade bolagsstiftarna nationen med tre, fyra ända till tio millioner ökning av statsskulden. Låt oss blott erinra oss panamasvindeln under vilken endast en million av var tionde million som inbetalts av aktietecknarna användes till verkligt nyttigt arbete, för genomskärning av Panamatungan. "Nästan alla våra järnvägar och andra företag blevo överlastade på samma sätt", skrev Henry George i "Fattigdom och framsteg". "Då man verkligen använt en dollar, utsände man obligationer eller aktier för två, tre, fyra, ja ända upp till tio dollar. Och det var på denna fingerade summa, räntor och dividender måste betalas."

Men om det inte varit annat än det! Det värsta är, att då dessa stora bolag blivit bildade, blir deras makt över massor av människor sådan, att den endast kan jämföras med den makt som plundrande feodalbaroner hade förr i tiden, då de höll vägarna besatta och avtvingade varje resande en avgift, antingen han var en fattig stackars fotgängare, eller en chef för en handelskaravan.⁽²⁾

⁽²⁾ "I protektionism och frihandel" gav Henry George följande exempel från en järngruva i Michigan. Ägaren hade köpt dem och betalt

Den plundring som utförts och ännu utföres med statens hjälp är helt enkelt fruktansvärd. All den bästa jorden vid stränderna av Canadas stora sjöar och i dess stora städer befinner sig nu i händerna på Canadian Pacific järnvägen. Canadas förbundsparlament skänkte en remsa jord, fem engelska mil (c:a 8 kilometer) bred på var sida om järnvägslinjen, åt de kapitalister som lät bygga järnvägen - förutom all den profit de kunde dra från driften. Men när järnvägslinjen kom in på de mindre fruktbara och torra plåtarna fick bolaget en lika lång remsa, tio eng. mil bred, i de fruktbara delarna av Manitoba, Alberta och Saskatchewan - i de provinser till vilka nybyggarna drogo och där jorden snart nådde ett högt värde. I alla dessa provinser, där nybyggarna erhöilo 160 hekt. jord fritt, blev jorden given till bolaget i områden som voro en kvadratmil (eng.) stora, placerade på samma sätt mitt ibland den jord som lämnades fritt till nybyggarna, som de svarta rutorna på ett schackbräde. Resultatet blev det, att sedan de "vita" rutorna blivit tagna i besittning av nybyggarna, vägar blivit lagda och dylikt, så har järnvägsbolagets "svarta" rutor nått ett värde av hundradetals millioner dollars. Beträffande det kapital, som bolaget skulle ha kostat på järnvägen, så är det väl onödigt att säga, att det var "utvattnat" på vanligt sätt.

Vart vi än rikta våra blickar, är det precis samma förhållande och det i den grad, att det är omöjligt att nämna en enda stor förmögenhet, som uteslutande skylles industrien, utan hjälp av något monopol med statligt ursprung. I Förenta Staterna är det alldeles omöjligt, som redan Henry George anmärkt.

Rotschildarnas omätliga förmögenhet har sålunda sin upprinnelse från de lån denna familjs grundläggare lämnade till kungar, angelägna att endera bekämpa andra kungar eller sina egna undersåtar. Hertigarnas av Westminster's likaledes kolossala förmögenhet har skapats därigenom, att den engelske kungen skänkt deras förfäder det landområde på vilket nu en stor del av London är byggt. Och denna förmögenhet upprätthålles uteslutande därför att parlamentet, i strid mot all rättfärdighet, icke vill röra vid frågan om det stråtröveri som begåtts av lorderna, då de tilldelat sig själva den engelska nationens jord.

Beträffande de amerikanska mångmillionärernas omätliga förmögenheter - Astors, Vanderbilts, Rockefeller's, Carnegies o. s. v. så väl som de stora olje-, stål-, järnvägs- t. o. m. tändsticksrustens, så hade alla sitt ursprung i monopol som upprättats av staten.

Med ett ord, om någon upprättade en förteckning över de förmögenheter, som våra dagars rika hade tillägnat sig med hjälp av privilegier och monopol, om någon gjorde en lista över de rikedomar, som man rövat från folket med regeringarnas hjälp - parlamentariska, kungliga eller republikanska - så skulle arbetarna häpna och komma att revoltera. Dessa rövade rikedomar uppgå till sådana väldiga summor, att folk som lever på sina magra löner knappast skulle kunna fatta deras omfång.

Vid sidan av dessa kolossala förmögenheter, dessa legala plundringar, äro de summor som av ekonomerna tillskrivas kapitalisternas moraliska dygd en ren obetydlighet. När ekonomerna berätta oss, att man i kapitallets upprinnelse vill finna ören och kronor som av fabriksägarna blivit lagda tillsido under hårda försakelser - så äro dessa ekonomer antingen okunniga människor som papegojeaktigt upprepa vad man lärde dem vid universitetet, eller äro de människor som medvetet berätta osanningar.

Tilläggnelsen av den nationella rikedom med statens hjälp genom att göra de regerande "intresserade" i denna tillägnelse - detta är den verkliga källan till de omätliga rikedomar som godsägarna och bourgeoisien tillägnat sig varje år ända in i våra dagar.

Vad vi här säga gäller icke blott unga länder, som de amerikanska republikerna. Det passar fullkomligt in på de gamla nationerna och staterna som Frankrike och England. Låt oss blott erinra oss panamaskandalen, de sydafrikanska bolagen och boerkriget, de ryska äventyren i Manschuriet och Persien, äventyren med Marocko, Egypten och Tripolis, o. s. v.

femton francs per hektar. Han avstod rätten att bryta malm till en viss Colby mot en avgift av 2 francs pr ton framforslad malm. Colbe överlämnade denna rätt till Morse & Co för 2:62 pr ton, vilken Morse åter överlämnade den till Sellwod för 4:37 pr ton. Sellwod bröt icke själv malmen, men överlämnade det till en entreprenör som han betalte francs 0:62½ pr ton. Brytningen av malmen (arbetslöner, maskiner, administration och allt) kostade denne francs 0:50 vilket gav en nettovinst av 0:12½. Då man bröt 1,200 ton per dag gav detta en daglig vinst på 150 francs till entreprenören; 450 francs till Sellwod; 8,400 francs till Morse & Co; 750 till Colby och 2,400 till ägaren. Vilket gör en

Faktum är, att storkapitalismen och staten äro två parallellskapade produkter, som aldrig skulle kunna ha existerat utan varandras hjälp. Därför måste vi också bekämpa dem båda tillsammans. Staten skulle aldrig ha växt till sin nuvarande omfattning och tillskansat sig den makt den nu har (icke ens den makt den hade under de romerska kejsarnas, under de egyptiska faraonernas, de assyriska kungarnas o. s. v., om den icke hade gynnat tillväxten av kapital, agrikulturellt och industriellt, och exploateringen - till att börja med - av vilda stammar och färaherdar, senare av bönder, och i vår tid av industriarbetarna.

Kapitalismen blev utvecklad genom att staten med sin piska, sitt svärd och sitt prästerskap beskyddade dem som tillrånade sig jorden och bringade fria män i slaveri eller livägenskap. Och det var genom att man tvingade dem som ingenting ägde, att arbeta för godsägarna, gruvägarna, bolagen och arbetsköparna, som den nuvarande statens väldiga organisation blev utvecklad. Om kapitalismen aldrig kunnat nå sin nuvarande utveckling utan statens hjälp, så skulle staten i sin ordning heller icke ha blivit den makt den nu är, om det inte varit för den hjälp som den alltid gav kapitalismen i dess exploatering av arbetet.

Det är därför det icke är sant vad en del folk påstå, att kapitalismen daterar sig från det femtonde eller sextonde århundradet. Ett sådant påstående må hjälpa folk att förstå den parallella utvecklingen av Stat och Kapital, men den kapitalistiska utsugningen existerade redan överallt där det fanns början till personlig besittning av jorden, där den enskildes rätt att hela boskap på jorden etablerats och senare, där det existerade möjlighet att odla jorden med hjälp av arbetskraft, som hyrts från de exproprierade bönderna. Till och med nu kunna vi se kapitalismens början vid proletariseringen av de mongolska fäherdarna och andra folk, som just överskridit stammens utvecklingsstadium. Det är tillräckligt att man överskrider stamstadiet (under vilket ingenting kan säljas inom stammen) och handeln blir individuell, för att kapitalismen uppträder. Och så snart som staten (utvecklad från sådan stam eller påtvingad utifrån) lägger sin hand på stammen medelst sina skatter och sin funktionärsapparat, som förhållandet är med de mongolska stammarna, födes kapitalism och proletariat och börja sin utveckling. Det är uteslutande för att utlämna kabylerna, morerna, araberna, de egyptiska fellahs, hottentotterna, somalierna o. s. v. till de kapitalistiska och till lokala exploatörer, som de europeiska staterna göra erövringar i Afrika och Asien. Och i dessa nyligen erövrade länder kunna vi se hur stat och kapital äro intimt sammanbundna, hur den ene framskaper den andre och hur de utvecklas på parallellöpande linjer.

VII. Monopolen i det konstitutionella England. - I Tyskland. - Tidens kungar.

De ekonomer, som under senare tider studerat monopolens utveckling i de olika staterna, har gjort den iakttagelsen, att i England - icke blott i det adertonde århundradet, som vi nyss sett, men också i det nittonde seklet - skapandet av monopol inom de *nationella industrierna*, liksom de sammanslutningar mellan företagen för höjandet av produkternas pris som man kallar *karteller* eller *truster*, icke nått den utsträckning som de numera stått i Tyskland.

Detta förhållande förklaras emellertid icke av någon särskild dygd hos den engelska statens politiska organisation - den är lika monopolistisk som alla andra - men, som samma ekonomer påvisa, av Englands karaktär av örike, vilket tillåter import av varor mot små omkostnader (även av sådana varor som ha föga värde i förhållande till sitt omfång) och av den frihandel som är en konsekvens härav.

Då England å andra sidan erövrat så rika kolonier som Indien och koloniserat (ständigt tack vare sin maritima ställning) områden som Nordamerika och Australien, finner den engelska staten så otaliga och omätliga

nettoförtjänst på 12,150 francs per dag förutom arbetskostnaderna och den förtjänst arbetsentreprenörerna gjorde sig. Detta är priset för det av staten garanterade monopolet - den överbelastning som konsumenten får betala för att han åt staten överlämnat rätten att upprätta monopol. Detta exempel är en bild i smått av det som försiggår vid alla koncessioner i stort: för järnvägsbyggnader, kanaler, skeppsbyggnad, rullande järnvägsmaterial, krigsrustningar etc.

tillfällen till skapandet av monopol av en gigantisk omfattning, att den där koncentrerar sin huvudsakliga verksamhet.

Utan dessa tvenne betingelser skulle det i England vara som överallt eljes.

Redan Adam Smith hade gjort den anmärkningen, att tre arbetsköpare icke kunde mötas utan att sins emellan börja konspirera mot sina arbetare och - naturligtvis - också mot konsumenterna. Tendensen till bildandet av sammanslutningar mellan fabrikanterna - truster och karteller - har alltid existerat och man träffar i Macrostys verk en mängd förhållande, som visar hur fabrikanterna buro sig åt för att konspirera mot konsumenterna.

Det engelska parlamentet, liksom alla andra parlament, gynnade dessa konspirationer från fabrikanternas sida. Lagen träffade bara arbetarnas sammanslutningar, vilka straffades som konspirationer mot statens säkerhet.

Men gent emot detta var det frihandeln, som blev införd på fyrtiotalet, och de låga importpriserna över havet, som ofta ointetgjorde fabrikanternas sammansvärjningar. England var det första land som hemma hos sig skapat en storindustri, som föga fruktade utländsk konkurrens och fordrade fri import av råmaterial; då England dessutom givit två tredjedelar av sin jord till en handfull lorder, som jagade bönderna från sina domäner, var det tvingat att leva av korn, råg och vete och kött som importerades, och således nödsakat att fasthålla vid frihandeln.⁽³⁾

Men frihandeln tillät också importen av manufakturvaror. Och - detta är utförligt påvisat av Hermann Levy - för var gång det uppstod en sammanslutning mellan fabrikanterna för höjandet av varupriset - antingen det gällde sytråd, cement, glasvaror, eller något annat - så importerade man dessa varor från utlandet. Om dessa än som oftast voro underlägsna i kvalitet var det likväl en konkurrens, där var man på förhand fann sig i den sämre kvaliteten. På detta sätt blevo de fabrikanternas planer gäckade, som sammanslutit sig till en *kartell* eller till en slags *trust*. Men, hur måste man icke kämpa för att bevara frihandeln, som alls icke var i de stora godsägarnas och deras förpaktares smak!

Emellertid började man under perioden 1886-1895 att bland fabrikanterna skapa stora karteller eller truster i England som annorstädes vilka monopoliserade vissa industrier. Och orsaken - man förstår det numera - var att fabrikanternas sammanslutningar började att organiseras *internationellt*, så att de omfattade företagarna inom en och samma industri såväl i de protektionistiska länderna som i England.⁽⁴⁾

På detta sätt komma de privilegier som upprättats i Tyskland eller Ryssland till förmån för de tyska eller ryska fabrikanterna också till att utsträcka sig till frihandelsländerna. Verkan av dessa internationella syndikat gör sig märkbar överallt. De bidraga i hög grad till prisstegringarna. De förhöja priset - det måste man väl lägga märke till - icke bara på de speciella varor som syndikatet är herre över, *men på alla slags varor*.

Man måste tillägga, att dessa sammanslutningar eller truster i tusende avseenden (banker etc.), åtnjuter statens höga beskydd under det arbetarnas internationella sammanslutningar bannlyses av samma regeringar. Sålunda förbjöd den franska regeringen internationalen och de belgiska och tyska regeringarna utvisade genast de agitatorer, som komma från England för att bilda avdelningar i en internationell arbetaresammanslutning. Men man har aldrig någonstades sett en internationell trustagent bli utvisad.⁽⁵⁾

För att komma tillbaka till den engelska staten, så har den aldrig försummat den uppgift som är alla regeringars, både gamla och moderna: den att befrämja de fattigas exploatering av de rika. I det nittonde seklet,

⁽³⁾ Man importerar till och med foder till den lilla del, boskap, som man uppföder i England: oljekakor, hö, diverse fodermjöl. Och beträffande köttet började de engelska bönderna först att äta ox- och fårkött, när man på sextiotalet började importera kött från Amerika och senare från Australien och Nya Zeeland. Ända till dess var köttet en lyx som var oåtkomlig för bönderna.

⁽⁴⁾ Dessa sammanslutningar som exempelvis, utom de engelska fabrikanterna, också omfattade de största fabrikanterna av sytråd, av glad och cement etc. i de protektionistiska länderna, förhindrade den utländska konkurrensen att prägla ned priserna i England. Fordom kunde de ryska eller tyska fabrikanterna, som producerade samma slags varor, sända ett parti av sina produkter till England sedan de hemma, i sitt eget land sålt ett visst kvantum till **höga** priser (tack vare tulltarifferna), så snart som de större engelska fabrikanterna av samma varor hade kommit överens sinsemellan och bildat en sammanslutning för att höja priset. Numera, sedan de anslutit sig till en internationell sammanslutning av fabrikanter, förbinda de tyska och ryska fabrikanterna sig att icke göra det mera.

⁽⁵⁾ Beträffande denna moderna tillväxt av internationella karteller, tillåter jag mig att här resumera vad Andre Morizet berättat i *Guerre Sociale* den 6 februari 1912 angående den internationella entene som existerar mellan kanon- och pansarfabrikanterna. Den omfattade till en början tio intressenter bland vilka fanns Krupp, Schneider, Maxim, Carnegie, etc., uppdelade i fyra grupper: engelsmän, fransmän, tyskar och amerikanare. Dessa tio intressenter träffade överenskommelse sig emellan för att fördela de beställningar som regeringarna gjorde. Detta för att undvika konkurrens. De av intressenterna, som skulle ha beställningen, inlämnade anbud på en viss överenskommen summa,

liksom i föregående, har det aldrig underlåtit att skapa monopol så snart det erbjudit sig ett tillfälle. Professor Levy, som vill visa oss hur mycket bättre England är i detta avseende än Tyskland, nödgas icke destomindre erkänna, att så snart icke lättheten att importera från utlandet ställde sig i vägen, försummade icke det engelska parlamentet att profitera av detta för att gynna monopolen.

Således blev Newcastles kolhandlars monopol på Londonmarknaden favoriserad av lagen ända till 1830, och denna kartell av kolhandlare blev icke sprängd förr än 1844 under denna tids starka chartistiska rörelse. Och så tidigt som 1870-1880 bildades den sammanslutning av rederibolagen, *the Shippings Rings*, om vilken man talat så mycket - sjävfallet gynnad av staten.

Men om det bara var detta! Allt vad som var möjligt att monopolisera blev monopoliserat av det engelska parlamentet.

Så snart man började bruka gas till städernas belysning, att anlägga vattenledningar med filtrerat dricksvatten, att kanalisera kloakerna, att bygga spårvagnar och slutligen, helt nyligen, att anlägga telefonledningar, försummade det engelska parlamentet aldrig att upprätta monopol för dessa offentliga förnödenheter, till förmån för privilegierade bolag, så att exempelvis innevånarna i Kents och många andra grevskaps städer, ännu i dag måste betala oresonliga priser för vattnet; och så att det är omöjligt för dem att själv sörja för sig och i hemmen distribuera det nödvändiga vattnet. Parlamentet har överlåtit dessa privilegier till bolag. På andra håll är gasen monopoliserad, åter på andra håll spårvägarna, och ända till januari 1912 var telefonen monopoliserad.

De första telefonerna infördes i England av flera privata bolag. Och staten, parlamentet, skyndade sig att bevilja dem monopol på upprättandet av telefonnät i den och den staden, det och det distriktet för trettioett år. Snart blevo dessa bolag sammanslagna i ett enda stort landsomfattande bolag som blev till ett skandalöst monopol. Med sina monopol och sina "koncessioner" lät nationalbolaget för telefonväsendet engelsmännen betala telefontjänsten fem till sex gånger så dyrt som i något annat land i Europa. Och då bolaget med sina 75 millioners utgifter gjorde - tack vare sitt monopol - en vinst på 27 millioner (officiella siffror hade det ingen brådska med att öka antalet stationer. Det föredrog att betala sina aktionärer stora dividender och öka sin reservfond, som redan efter femton år var uppe i 100 millioner. Detta höjde bolagets "värde" och framförallt den summa som staten skulle komma att betala för att inlösa dess privilegium om den såg sig nödsakad att göra det innan de 31 åren voro utlupna. Detta förhållande ledde till, att telefonen, som på kontinenten kommit så allmänt i bruk, i England blott brukades av affärsmän och de rika. Först den förste januari 1912 blev det monopolistiska telefonbolaget inlöst av post- och telegrafadministrationen, efter att monopolisterna hade riktat sig med åtskilliga hundradetals millioner.

Det är på detta sätt man skapar en bourgeoisie, som blir allt talrikare och allt mera fenomenalt rik. Detta i ett land, där mer än hälften av de fullvuxna arbetarna, eller mer än fyra millioner män, förtjänar mindre än 25 kronor pr vecka, och mer än tre millioner förtjänar mindre än 18 kronor. Men 25 kronor i England med de nuvarande levnadskostnaderna är icke mer än det strängt nödvändiga för att en familj bestående av två vuxna och två barn kan leva och betala sin hyra på tre och en halv krona pr vecka. De samvetsgranna undersökningar som verkställts av professor Bowey och Rowntree i York, kompletterade av Chiozza Money har klart ådagalagt detta.

När förhållandet var sådant med skapandet av monopol i ett frihandelsland, vad skall man då säga om de protektionistiska länderna, där icke blott konkurrensen från den utländska fabrikationen är omöjlig, men där den stora metallindustrien, sockerindustrien, rälsfabrikationen etc., ständigt äro subventionerade av staten? Tyskland, Frankrike, Ryssland, Förenta staterna äro verkliga plantskolor för monopol och sammanslutningar

och de som voro något högre. Det var dessutom upprättat en *pool* - en fond, skapad av avgifter av vissa procent för varje beställning, med vilken man utjämnade vinsterna på de olika beställningarna. Efter 1880 blevo ännu tre stora bolag lämnade inträde i sammanslutningen för att man skulle kunna undgå konkurrens. - Man kan föreställa sig vilken väldig makt denna sammanslutning besitter. Den har icke bara medel att plundra statskassorna och tillskansa sig oerhörda vinster, men dess intresse bjuder den att driva staterna, både stora och små, att bygga slagskepp. Det är därför vi i detta ögonblick bevitnar en sann feber för byggandet av dreagnoughts och superdreagnoughts. Bankirerna, intresserade i denna sammanslutning, begär icke bättre än att få låna de nödvändiga pengarna till staterna, hur stora statsskulderna än äro.

av fabrikanter, understödda av staten. Dessa organisationer, som äro mycket talrika och ofta mycket mäktiga, kunna höja priserna på sina produkter i alldeles ohyggliga proportioner.

Mineralerna - nästan alla mineralerna - metallerna, råsockret och det raffinerade sockret, spriten för industrien, och ett stort antal specialiserade industrier (spik-, lerindustrien, etc.) tobaken, petroleumraffineringen och så vidare - allt detta är monopoliserat i karteller eller truster, - alltid tack vare statens ingripande och ofta under dess beskydd.

Ett av de bästa exemplen av det senare slaget erbjuder det tyska sockersyndikatet. Sockerproduktionen är en industri som är underkastad statens övervakande, och till en viss del står under dess förvaltning. 450 sockeraffinaderier äro sammanslutna under statens beskydd för exploateringen av allmänheten. Denna exploatering räckte ända till konferensen i Bryssel, vilken något begränsade de ryska och tyska regeringarnas beskydd av sockerindustrien - för att beskydda de engelska raffinaderierna.

Detsamma gällde i Tyskland för åtskilliga andra industrier sådana som spritsyndikatet, det Westphalska kolsyndikatet, lergodssyndikatet till hägn för Steingut Fabriker, sammanslutningen mellan spikfabrikanterna och järntrådsfabrikerna, etc., etc., utan att tal om navigationslinjerna, järnvägarna, krigsmaterialsindustrien och så vidare, eller om monopolsyndikaten för utvinnandet av mineraler i Brasilien och många andra företag.

Vill man förflytta sig till Amerika träffar man där precis samma förhållande. Icke bara under koloniserings-tiden och vid tiden för den moderna industriens begynnelse, men ännu i dag, varje dag, i varje amerikansk stad finner man skandalösa monopol upprättas. Överallt är det samma tendens att under statens beskydd gynna och stärka de fattigas exploatering genom de besittande och illasinnade. Varje nytt framsteg för civilisationen leder till nya monopol, nya tillvägagångssätt för en av staten favoriserad exploatering, i Amerika som i de gamla staterna i Europa.

Aristokrati och demokrati, placerade vid statsstyret, handla på samma sätt. När de kommit till makten är den ene som den andre samma fiende mot den enklaste rättvisa åt frambringaren av alla rikedomar - arbetaren.⁽⁶⁾

Och om det ändå icke var annat än denna skändliga utsugning till vilken hela befolkningen utlämnas av staterna för att berika ett visst antal industridrivande, bolag eller bankirer! Om det dock icke var annat än detta! Men det onda är oändligt mycket värre. Det är det, att de stora bolagen, järnvägsbolagen, stål-, kol-, petroleum-, kopparbolagen etc., de stora banksammanslutningar, storfinansiererna, har blivit en förfärlig *politisk* makt i alla de moderna staterna.

Man behöver bara tänka på vilket sätt banksyndikaten och storfinansiererna behärska regeringarna. Man vet således att de personliga sympatierna för Tyskland, icke bara från Alexander II men också från drottning Viktoria, övade inflytande på den ryska och engelska politiken 1870 och bidrog till Frankrikes krossande. Man har vidare sett vad Edward VII personliga sympatier betytt för ententen mellan Frankrike och England. Men det är alls ingen överdrift att säga, att familjen Rothschilds sympatier, de stora Pariserbankernas intresse jämte katolska banken i Rom, äro mycket mäktigare faktorer än kungarnas och drottningarnas sympatier och intressen. Man vet exempelvis, att Förenta Staternas hållning mot Cuba och Spanien berodde mycket mera på senatorerna inom den monopolistiska sockerindustrien än på de amerikanska statsmännens sympati för de cubanska insurgenterna.

VIII. Kriget. Industriell rivalitet.

Redan 1883, då England, Tyskland, Österrike och Rumänien, profiterande på Frankrikes isolering, samman-gaddade sig mot Ryssland, visade vi i *Le Revolté*, vilka de verkliga orsakerna voro till rivaliteten mellan staterna och till krigen som blev ett resultat av denna rivalitet.

Det är alltid rivaliteten om handelsmarknaden och rätten att exploatera de i industriellt avseende efter-blivna staterna, som är orsak till de moderna krigen. I Europa slåss man icke längre för kungarnas ära. Man

- "Leve staten!"

⁽⁶⁾ Delaisi har givit ett utmärkt exempel på ett syndikat - Saint-Aubin - som uppstått under Ludvig XV och som alltsedan ständigt förstått att arrangera sig och blomstra genom att söka sig funktionärer i de högre regeringskretsarna. Till en början sökte det sina aktionärer och beskyddare vid konungens hov, därefter bland Napoleon I kejsrerliga del, sedan hos restaurationens högre aristokrati och slutligen bland

kastar arméerna emot varandra för de allsmäktiga herrarna Rotschids eller Schneiders skuld, för det högt ärade Auzinbolaget, eller för den heliga Katolska Banken i Rom. Kungarna bryr man sig icke om mera.

I verkligheten ha alla de krig som vi haft i Europa sedan hundrafemtio år tillbaka varit krig för kommersiella intressen och för rätten till exploatering.

I slutet av det adertonde århundradet började storindustrien och världshandeln att utveckla sig i Frankrike, stödd på en krigsflotta och på kolonier i Amerika (Canada) och Asien (Indien). England, som redan krossat sina konkurrenter i Spanien och Holland, ville för egen räkning behålla monopolet på handeln över haven, makten på havet och makten över kolonierna och drog fördel av revolutionen i Frankrike för att börja en hel rad krig mot detta land. England förstod redan den gången vad den monopoliserade avsättningen av landets gryende industri skulle giva.

Tillräckligt rikt för att betala Preussens, Österrikes och Rysslands arméer, påförde England Frankrike en rad förfärliga, olycksbringande krig under ett kvarts sekel. Frankrike måste förblöda för att uthålla dessa krig; och det var blott mot detta pris som det lyckades landet att upprätthålla sin rätt att vara en "stormakt". Det vill säga, det bibehöll sin rätt att icke underkasta sig alla de villkor som de engelska monopolisterna ville påtvinga det till fördel för den engelska handeln. Det bibehöll rätten att ha en krigsflotta och krigshamnar. Gäckad i sina koloniala expansionsplaner i Amerika (det hade förlorat Canada) och i Indien (där måste det avstå sina kolonier) erhöll det i stället tillåtelse att skapa ett kolonialvälde i Afrika - mot att icke röra vid Egypten - och att rikta sina monopolister genom plundrandet av araberna i Algier.

Något senare, under andra halvdelen av det nittonde århundradet, var det Tysklands tur. När livägenskapen blev upphävd där till följd av resningarna 1848, och upphävandet av den kommunala egendomen tvingade de unga bönderna att i stora massor lämna landet för att bege sig till städerna, där de mot hungerslöner, utbjöd sina "lediga armar" till industrien - tog storindustrien ett uppsving i de tyska staterna. Tysklands industriidkare förstodo snart att om man gav folket en god realistisk uppfostran, skulle man i en fart kunna hinna fast de storindustriella länderna som England och Frankrike - väl förstått under förutsättning av att man kunde skaffa Tyskland fördelaktiga avsättningsmarknader utanför de egna gränserna. Det förstod, vad Proudhon så förträffligt påvisat: att industrien icke på allvar kunde lyckas skapa sig rikedomar utan att en stor del av dess produkter blev exporterade till länder, där de kunde säljas till pris, som man aldrig kunde uppnå i hemlandet.

Inom alla lager i Tyskland, de exploaterade såväl som exploaterande, uppstod det en passionerad önskan att till varje pris ena Tyskland: att göra det till en stark makt som kunde upprätthålla en ofantlig armé, en stark krigsflotta och kunde erövra hamnar vid Nordsjön, i Adriatiska havet och - en vacker dag - i Afrika och i Orienten. Ett kejsardöme som kunde diktera Europa de ekonomiska lagarna

För det ändamålet var det tydligen nödvändigt att krossa Frankrike som stod i vägen för planen, och som då hade eller föreföll att ha makt att förhindra den.

Och så - kriget 1870 med alla sina sorgliga följder för det allmänna framåtskridandet, under vilka vi lida ännu i dag.

Genom detta krig och denna seger över Frankrike konstituerades ett tyskt kejsarrike - denna dröm för de tyska radikalerna, socialisterna och delvis för de konservativa sedan 1848; och snart lät det förnimma sin politiska makt och sin rätt att diktera lagar i Europa.

Snart lyckades det Tyskland, som inträtt i en period av påfallande och ungdomlig aktivitet, att fördubbla, tredubbla, mångdubbla sin industriella produktivitet och i samma ögonblick eftertraktade den tyska bourgeoisie lite överallt nya källor till rikedom: Polens slättland, Ungerns ängsmarker, Afrikas plåtåer, och framför allt

den republikanska bourgeoisie. Sålunda skiftande sina funktionärer och sitt exploateringsområde efter de olika epokerna, blomstrar detta syndikat fortfarande under legitimisternas, bonapartisternas och republikanernas höga beskydd, förenade för exploatering. Statens form

kring Bagdadbanan - i Mindre Asiens rika distrikter, som erbjöd den tyska kapitalismen en arbetsam befolkning till exploatering i en av jordens vackraste trakter - och kanhända en dag också Egypten.

Det är således exporthamnar och framförallt militärhamnar i Adriaterhavet, Indiska Oceanen, Persiska viken, på den afrikanska kusten och sedan i Stilla havet som de tyska direktörerna för kolonialpolitiken vill erövra.

Men överallt möta dessa nya erövrare en fruktansvärd rival i England, som stänger vägen för dem.

Svartsjukt vakande över sitt herravälde på havet, framförallt svartsjukt vakande över att kunna kvarhålla sina kolonier till att exploateras av landets monopolister; skrämmd av det tyska kejsarrikets framgångar i kolonialpolitik och den hastiga utvecklingen av dess krigsflotta, fördubblar England sina ansträngningar för att ha en flotta som genast kan krossa den tyska. Det söker också överallt allierade för att försvaga Tysklands militära makt till lands. Och när den engelska pressen slår allarm och injagar skräck hos den engelska nationen genom att få den att tro på faran för en tysk invasion, så vet det mycket väl, att den faran icke finns. Vad det gäller för England, det är att kunna kasta den regullära engelska armén dit där Tyskland i samförstånd med Turkiet anfaller det brittiska väldets kolonier (exempelvis Egypten). Och för den skull måste England hemma hos sig behålla en stark "territorialarmé" som vid behov kan dränka varje arbetarrevolt i blod. Det är framförallt för den skull, som man uppfostrar bourgeoisungdomen i den militära konsten (boy scouts).

Den engelska bourgeoisien vill i dag med avseende på Tyskland göra vad den för femtio år tillbaka i tvenne repriser gjorde för att stanna utvecklingen av den ryska flottan: en gång, 1885, med hjälp av Turkiet, Frankrike och Piemont, och en annan gång, 1904, genom att kasta Japan mot den ryska flottan och dess krigshamn i Stilla Oceanen.

Det är orsaken till att vi sedan två år tillbaka leva med handen på svärdsfästet i förväntan på ett kolossalt europeiskt krig, som kan utbryta vilken dag som helst.

För övrigt får man icke lov att glömma, att den industriella flodvågen, rullande från vester till öster, också trängt in i Italien, Österrike och Ryssland. Och dessa stater hävdar i sin tur sin "rätt" - sina rovgiriga monopolisters rätt i Afrika och Asien.

De ryska plundringarna i Persien, de italienska plundringarna av araberna i Tripolis och fransmännens plundringar i Marocko är konsekvenserna härav.

Plundrarnas *konsortium*, till tjänst för de monopolister som regera Europa, har "tillåtit" Frankrike att tillägna sig Marocko, liksom det "tillåtit" England att sätta sig i besittning av Egypten. Det har "tillåtit" Italien att tillägna sig en del av det ottomanska riket för att förhindra tyskarna att tillägna sig det. Och det har tillåtit Ryssland att tillägna sig norra Persien för att engelsmännen skulle kunna tillägna sig ett gott stycke vid Persiska viken, innan den tyska järnvägen blev utsträckt dit!

Och för den skull massakrerade italienarna på det skändligaste de oförliga araberna. Fransmännen massakrerade marockanerna och tsarens lejda lönnördare hängde de persiska patrioterna, som ville pånyttfödda sitt fosterland genom en smula politisk frihet.

Zola hade fullkomligt rätt när han sade: "Vilka nidingar, dessa hederliga människor!"

förändras, men eftersom dess innehåll är detsamma, är monopolet, trusten, ständigt kvar, och exploateringen av de fattiga till förmån för de rika fortsättes.

VIII. Kriget. Penningfurstarna.

Alla stater ha framkallat krig, så snart som storindustrien utvecklats inom nationen. De ha blivit drivna till det av sina industriidkare, till och med av sina arbetare, för erövrandet av nya marknader - nya källor till bekvämt förvärvande av rikedomar.

Men än mera. Det finns numera i varje stat en klass - eller snarare en klick - oändligt mycket mäktigare än industriidkarna, och vilka också påskynda krig. Det är penningfurstarna, de stora bankirerna, som ingripa i de mellanfolkliga förbindelserna och hetsa till krig.

Detta sker i våra dagar på ett mycket enkelt sätt.

Mot slutet av medeltiden hade de flesta stora stadsrepublikerna i Italien till slut skuldsatt sig. Då de inträtt i en period av dekadans genom att vilja erövra Orientens rika marknader, och detta erövrande av marknaderna förde till krig utan ände mellan stadsrepublikerna, satte dessa städer sig i stor skuld hos sina egna storhandlars gillen.

Samma historia upprepas i våra dagar med staterna, till vilka bankiernas syndikater mycket gärna lånar pengar, för att en dag taga pant i staternas inkomster.

Det är naturligtvis framförallt de små staterna det gäller. Bankirerna låna dem mot 7, 8 eller 10 procent, vetande att de icke "realisera" lånet till högre kurs än 80 eller 70 procent. Detta gör, att - sedan bankernas och förmedlarnas kommissionsarvode avdragits, vilka kunna uppgå till 10, 20 ända till 30 procent - staterna icke erhålla ens tre fjärdedelar av den summa de införa som lån i sin skuldbok.

På dessa summor, som på detta sätt blivit förstörade, måste den skuldsatta staten betala räntor och amortering. Och när den icke gör det på den bestämda tiden, begära bankirerna ingenting bättre än att lägga den icke betalda räntan och amorteringen till lånesumman. Ju sämre det går med den skuldsatta statens, ju mer vanvettiga dess chefers utgifter äro - desto villigare erbjuder man nya lån, varefter bankirerna upprätta ett "konsortium" för att lägga händerna på den eller den tullinkomsten, de eller de skatterna, den eller den järnvägen.

Det är på detta sätt som penningfurstarna ha ruinerat och senare låtit den engelska staten annektera Egypten. Ju mera vanvettiga khedivens utgifter voro, desto mera uppmuntrade man honom. Det var en annektion i små doser.

Det är på samma sätt man ruinerat Turkiet, för att så småningom beröva det dess provinser. Det var också samma förhållande, säger man oss, med Grekland, som en grupp finansmän på sin tid drev till krig mot Turkiet, för att därefter tillägna sig en del av det besegrade Greklands inkomster.

Och det var på samma sätt som Englands och Förenta Staternas penningfurstar exploaterade Japan innan och under dess tvenne krig mot Kina och Ryssland.

Beträffande Kina är det redan sedan flera år tillbaka satt under bearbetning av ett syndikat, som representerar Englands Frankrikes, Tysklands och Förenta Staternas stora banker. Och efter revolutionen i Kina fordra Ryssland och Japan att bli upptagna i detta syndikat. De vilja profitera för att utvidga, icke bara sin exploations-sfär, men också sitt territoriella område. Kinas uppdelning, förberedd av bankerna, står på dagordningen.

Kort och gott, det finns i de långivande staterna en hel organisation i vilken de regerande, bankirer, bolagsmagnater, affärsbaroner och hela det lurendrejaresläkte, som Zola så ypperligt beskrivit i *Pengar*, räckt varandra händerna till exploatering av hela stater.

Där de naiva tro sig upptäcka de djupa politiska orsakerna, eller orsakerna till nationalhatet, är det blott komplotter som hopspunnits av penningväldets fribrytare. Dessa använda sig av allt: politisk och ekonomisk rivalitet, nationell fiendskap, diplomatiska traditioner och religiösa konflikter.

I alla krig under det sista kvartssekket finner man penningfurstarnas händer. Erövringen av Egypten och Transvaal, annektionen av Tripolis, ockupationen av Marocko, delningen av Persien, massakrerna i Mandschuriet och massakrerna och plundringen i Kina under boxarupproret, de japanska krigen - överallt återfinner man de stora bankerna. Överallt har penningfurstarna haft den avgörande rösten. Och om det stora europeiska kriget ända hittills icke utbrutit, så är det därför, att penningfurstarna tveka. De äro icke säkra på vilken sida balansen av de milliarder som sättes på spel kommer att tyngas ned; de veta icke på vilken springare de skola satsa sina milliarder.

Beträffande de hundratusental av mänskliga liv som kriget kostar - vad angår dem finanskungarna? Penningmagnaterna tänka endast med sifferkolonner, som balansera varandra ömsesidigt. Det andra är ingenting som ligger inom deras område. De ha icke ens tillräcklig fantasi för att kunna införa dessa människoliv i sina kalkyler.

Vilken gemen värld att avslöja för den som ville göra sig besvär att studera bak storfinansens kulisser! Man kan förstå en hel del allenast av det lilla parti som avslöjats av "Lysis" i hans artiklar i *La Revue* (utkomna i bok 1908 under titeln: *Contre l'oligar chie financière en France*).

I detta arbete ser man hur fyra eller fem banker - Le Crédit Lyonnais, la Société Générale, le Comptoir National d'Escompte och le Credit Industriel et Commercial - i Frankrike har fullständigt monopol på alla större finansoperationer.

Den allra största delen, eller nästan åtta tiondelar av de franska besparingarna, som för varje år uppgår till nästan två milliarder, strömma in till dessa stora banker. Och när de främmande staterna, stora eller små, järnvägarna, städerna, industribolagen i de fem världsdelarna, presentera sig i Paris för erhållandet av lån, så är det hos dessa fyra eller fem stora banker de anmäla sig. Dessa banker ha monopol på utländska lån och äga den därtill nödvändiga mekanismen.

Det är uppenbart, att det icke är talangen hos direktörerna för dessa stora banker, som skapat deras lukrativa ställning. Det är staten - den franska regeringen i första hand, som beskyddar och favoriserar dessa banker och skapar en privilegierad ställning för dem, som snart utvecklat sig till ett monopol. Dessutom förstärka de andra staterna, de låntagande, detta monopol. Crédit Lyonnais exempelvis, som monopoliserat de ryska lånen, har den ryska regeringens finansiella agenter och tsarens finansministrar att tacka för denna privilegierade ställning.

De affärer som ordnas av dessa fyra eller fem banker uppgå till milliarder. Under två år, 1906 och 1907, lämnade de diverse lån på sju och en halv milliard - 7,500 millioner - av vilka 5,500 voro lån till utlandet (Lysis s. 101). Och när man erfar, att dessa bankbolags "commission" för organiserandet av de utländska lånen är fem procent för "insatssyndikaten" (de som sätta in pengarna), fem procent för garantibankerna och sju till tio procent för dessa fyra eller fem stora bankers syndikat eller rättare trust, - så förstår man vilka ofantliga summor som går till dessa monopolister.

Således erhöi en enda förmedlare, som "insatt" 1,250 miljoner i lånet som avslutades med Ryssland 1906 till revolutionens krossande, ett arvode på tolv millioner, berättar oss "Lysis".

Man förstår då vilket inflytande i det fördolda direktörerna för de stora finanssammanslutningarna utöva på den internationella politiken med sin hemliga bokföring och sin fullmakt in blanco som vissa direktörer fordra och uppnå av sina aktionärer, - ty det fordras sannerligen tystlåtenhet, när man betalar tolv millioner till den och den, 250,000 francs till en minister, och så många millioner till pressen! Det finns icke, säger "Lysis" en enda större tidning i Frankrike, som icke blir betald av bankerna. Det förstår man! Det är begripligt, att man måste distribuera pengar till pressen, när man under åren 1906 och 1907 förberedde en serie ryska lån (till staten, järnvägarna och kreditinstitut). Hur skribenterna skar till sig tack vare detta lån, ser man av "Lysis" arbete. Vilket fynd, var det icke! Rädda regeringen i en stor stat i dödsryckningar! En revolution att krossa! Sådant erbjuder sig icke var dag!

Nå väl, hela världen känner mer eller mindre till detta! Det finns icke en enda politiker som icke känner hemligheten i dessa jobberier och som icke hört nämnas de män eller kvinnor som "uppburit" stora summor efter varje lån, stort eller litet, ryskt eller brasilianskt.

Och var och en, som har aldrig så lite begrepp om affärer, vet mycket väl hur hela detta finansväldets organisation är en produkt av staten - *ett väsentligt attribut till staten*.

Och det skulle vara denna stat - den stat vars makt man nogsamt aktar sig att begränsa, vars privilegier man aktar sig att kringskära, som enligt de statstillbedjande reformatörernas mening borde bli instrumentet till massornas befrielse!

Antingen det är dumhet, okunnighet eller bedrägeri som förmår dem att framställa sådana påståenden - det är lika oförlåtligt av dessa människor, som tro sig vara kallade att bestämma över nationernas öden.

IX. Kriget och industrien.

Låt oss nu stiga ned en grad och se hur staten i den moderna industrien har skapat en hel klass människor, som äro direkt intresserade i att göra nationerna till militärläger, beredda att kasta sig emot varandra.

För närvarande existerar det i själva verket ofantliga industrier, som sysselsätter millioner människor, och som icke existerar för annat än att tillverka krigsmaterial. Detta gör, att ägarna av dessa fabriker och de, som försträcka dem med fonder, allesamman ha intresse av att förbereda krig och att upprätthålla fruktan för att det när som helst kan utbryta krig.

Här gäller det icke bagateller - fabrikanter som levererar eldvapen av dålig kvalitet, sabelskräp och revolverar som alltid klicka, sådana som man har i Birmingham, i Liège etc. Dessa räknar man nästan icke med längre, fastän redan denna affärsverksamhet, vars exportörer spekulera i "kolonialkrig", är av en viss betydelse. Således vet man, att de engelska affärsmännen, utrustade matabelerna med vapen, när dessa förberedde sig på en resning mot engelsmännen, vilka påtvingade dem ett system av livegenskap. Senare var det franska fabrikanter och till och med engelska sådana, mycket väl kända, som gjorde förmögenheter på att exportera vapen, kanoner och ammunition till boerna. Och för närvarande talar man om massor av vapen som importerats till Arabien av engelska affärsmän - en import som skulle leda till resning bland stammarna, plundringen av några köpmän - och Englands intervention för återupprättandet av "ordningen" och några nya annekitioner.

Dessa små affärer räknar man för övrigt icke med mera. Man vet vad bourgeoisien "patriotism" är värd, och man har nyligen bevittnat mycket allvarligare saker. Under det sista kriget mellan Ryssland och Japan, utrustade det engelska guldet japaneserna, för att de skulle krossa Rysslands nyskapade maritima makt i Stilla Oceanen, vilken väckte anstöt hos England. Men på andra sidan sålde de engelska kolbolagen 300,000 ton kol till Ryssland till ett mycket högt pris, för att de skulle kunna sända Rojdestvenskys flotta till Orienten. Här slog man två flugor i en smäll: kolbolagen i Wales gjorde en god affär och finansmännen i Lombard Street (centrum för finansierernas operationer i London) placerade sina pengar till nio eller tio procent i det japanska lånet och tog inteckning i en god del av den "kära allierades" inkomster!

Och allt detta är ingenting annat än några små detaljer bland tusende andra av samma slag. Man skulle sannerligen komma att erfara vackra saker om hela vår regerande värld, om icke bourgeoisien förstod att hålla tyst med sina hemligheter! - Låt oss undersöka andra förhållande.

Man vet, att alla de stora staterna ha befrämjat skapandet - vid sidan av sina arsenaler - av ofantliga privata fabriker för kanoner, pansarplåt, krigsfartyg, granater, krut, kartescher etc. Våldiga summor gavs ut av staterna för skapandet av dessa fabriker för krigsberedskap, där man nu finner de allra dugligaste arbetarna och ingenjörerna samlade.

Men det är uppenbart, att det ligger i de kapitalisternas direkta intresse, som placerat sina pengar i dessa företag, att ständigt underhålla krigsryktena, att utan uppehåll hetsa till nya rustningar, att om nödigt skapa panik. Det är detta som i verkligheten också försiggår.

Och om utsikten till det europeiska kriget för ett ögonblick sjunker, om de regerande - fastän de själva äro intresserade i egenskap av aktionärer i de stora fabriker i denna bransch (Anzin, Armstrong, Krupp, etc.) liksom i de stora järnvägsbolagen, gruvbolagen etc. - om de regerande någon gång skulle stänga öronen för krigsfanfarerna, så tvingar man dem att lyssna genom att fabricera en chauvinistisk opinion genom pressen, eller till och med genom att förbereda ett uppror.

Håller man egentligen icke denna prostituerade - den stora pressen - för att preparera sinnena för nya krig, påskynda det som är sannolikt, eller åtminstone tvinga regeringarna till att fördubbla, tredubbla sina rustningar? Såg man således icke i England, under de tio år som närmast föregick boerkriget, den stora pressen och

framförallt dess adjutanter inom den illustrerade pressen, metodiskt preparera allmänheten för nödvändigheten av ett krig "för att återuppväcka patriotismen". För det ändamålet lämnade man inget medel oförsökt. Med stort larm publicerade man romaner om det kommande kriget, där man berättade hur engelsmännen, till en början slagna, gjorde en yttersta ansträngning och slutade med att tillintetgöra den tyska flottan och installera sig i Rotterdam. En lord gav ut vansinniga summor för att överallt i England få uppfört ett patriotiskt skådespel. Det var allt för dumt för att kunna betala sina egna kostnader, men det var nödvändigt för dessa herrar som intrigerade tillsammans med Rhodes i Afrika för att till sist kunna tillägna sig Transwals guldgruvor och tvinga de svarta att arbeta för sig.

Glömmande allt gick man till och med så långt, att man åter upplivade kulten - ja, *kulten* - för Englands svurne fiende, Napoleon I. Och detta arbete har sedan aldrig upphört. År 1905 hade man till och med nästan lyckats att kasta Frankrike - som då regerades av Clemenceau och Delcassé - i ett krig mot Tyskland. Utrikesministern i det konservativa engelska kabinettet, lord Landsdowne, hade lovat att understödja den franska arméen med en engelsk armékår, som skulle sändas till fastlandet! Det var så nära, att Delcassé, som tillskrev detta narraktiga löfte en betydelse som det alldeles icke hade, hade kastat Frankrike i ett olyckligt krig.

I allmänhet gäller det, att ju längre vi avancerar i vår borgerliga statscivilisation, dessmera upphör pressen att vara ett uttryck för vad man kallar den allmänna opinionen genom de mest skändliga tillvägagångssätt. I alla de stora staterna tillhör pressen två eller tre stora syndikat, som tillverka opinionen för finansmännen alldeles sådan de behöva den för sina företag. De stora tidningarna tillhör dem och resten räknar man icke med; man nästan förbiser de övriga.

Men det är icke allt; kräftskadan är mycket djupare än så!

De moderna krigen är icke blott massakrerandet av hundratusentals människor i varje slag - en massaker, som den icke har någon aning om, som icke i detalj följt de stora slagen i Mandschuriet och de ohyggliga detaljerna vid Port Arthurs försvar. De tre stora historiska bataljerna, Gravelotte, Potomack och Borodino (vid Moskwa), som var och en räckte tre dagar och i vilka det var åttio till etthundratiotusen sårade och döda på båda sidorna, voro rena barnlekar i jämförelse med de moderna krigen!⁽⁷⁾

De stora bataljerna levereras numera på en front av femtio till sextio kilometer. De räcka icke bara tre dagar, men sju dagar (Lao-Yang), tio dagar (Mukden) och förlusterna uppgå till hundra och hundrafemtiotusen *på varje sida*. Den ödeläggelse som granaterna åstadkomma, slungade från batterier på fem, sex, sju kilometers avstånd, och vars ställning man icke ens kan upptäcka, är oerhörd. Man skjuter icke längre på måfå. Man uppdelar de väsentliga ställningar som innehålls av fienden i rutor på en skiss, och man koncentrerar elden från alla batterierna på en ruta åt gången för att förstöra allt som kan finnas på området.

När elden från flera hundra kanongap koncentreras på en ruta med en kilometers bas, så som man gör numera, så återstår det icke en plats på tio kvadratmeters omfång, som icke fått sin granat, icke ett snår som icke blivit raserat av de tjutande monster som kommit - man vet icke varifrån. Vansinnet griper soldaterna efter sex eller sju dagar i denna förfärliga eld. Och när de anfallande kolonnerna - efter åtta, tio anfall - tillbakakastade, men var gång vinnande några meter fram - slutligen nå fram till fiendens skyttegravar, då börjar kampen man mot man. Efter att ömsesidigt ha kastat handgranater och pyroxiline (två stycken pyroxiline, förenade med ett snöre, användes av japanerna som kastvapen) rusade de japanska och ryska soldaterna på varandra i Port Arthurs skyttegravar som rasande djur, slående med gevärskolvorna, huggande med knivar, slitande i köttet med tänderna...

Vesteuropas arbetare ha icke en aning om detta tillbakavärande till den ohyggliga vildhet som de moderna krigen innebära, och bourgeoisie, som känner till det, aktar sig visligen för att säga dem det.

Men de moderna krigen äro icke blott massakrer, massakrernas vansinne, ett tillbakavärande till vildheten. De äro också förstörandet av det mänskliga arbetet efter en kolossal måttstock. Och känningsarna av denna

⁽⁷⁾ Detta skrevs ju långt före världskriget. Allt det här beskrivna har i sin tur blivit "rena barnlekar" i jämförelse med vad man fått bevittna under världskriget.

förstörelse gör sig märkbar bland oss under lång tid, under fredstid, genom tillväxten av fattigdomen bland de fattiga och en därmed parallellöppande tillväxt av rikedomerna bland de förmögna.

Varje krig medför förintandet av ett väldigt material, som icke blott omfattar egentligt krigsmaterial, men också saker som äro oundgängliga för det dagliga livet inom varje samfund: bröd, kött, grönsaker och levnadsmedel av alla slag, dragdjur, hudar, kol metaller, kläder. Allt detta representerar nyttigt arbete av millioner människor under tiotal av år, och allt detta blir förslösadt, nedbränt eller kastat i vattnet inom några månader. Men det blir också bortslösadt på förhand under förberedelserna till kriget.

Och eftersom detta krigsmaterial, dessa metaller, dess levnadsmedel måste beredas på förhand, blir redan blotta möjligheten för ett snart utbrytande av nya krig orsak till rubbningar och kriser inom vår industri, som träffar oss alla. Ni, jag, alla känna vi verkningarna av det i livets varje minsta förhållande. Brödet som vi äta, järnet som vi köpa, priset på varje liten sak, är beroende av rykten, av sannolikheten för krigets utbrytande inom kort, rykten som sprides av spekulanter.

X. Industriella kriser orsakade av krigsförberedelser.

Nödvändigheten av att på förhand tillverka väldiga massor av krigsmaterial och högar av alla slags förråd åstadkommer nödvändigtvis rubbningar och kriser inom alla industrier, av vilka alla, och framförallt arbetarna, få fruktsansvärda kännningar. Nyligen har man kunnat iakttaga det i Amerika.

Man erinrar sig utan tvivel den förfärliga industriella kris som rasade i Förenta Staterna under de sista tre, fyra åren. Delvis fortsätter den ännu. Nåväl, orsaken till denna kris - trots allt vad de nationalekonomiska "vetenskapsmännen" ha sagt, vilka känna sina föregångares skrifter, men äro okunniga om det verkliga livet - den verkliga orsaken till denna kris låg i den överdrivna produktionen inom de stora industrierna, som försiggick under några år i förväntan av ett stort europeiskt krig, samt krig mellan Förenta Staterna och Japan. De, som hetsade till dessa krig, veta mycket väl vilka verkningar förväntningar av dessa konflikter utövade på den amerikanska industrien. Den åstadkom under två till tre år en feberaktig verksamhet inom metallindustrin, inom kolindustrin, på tillverkningen av järnvägsmaterial, beklädnadsmaterial och livsmedelskonserver.

Framskaffandet av järnmineralier och tillverkningen av stål uppnådde under dessa år rent av oväntade dimensioner i Amerika. Det är framförallt stål man konsumerar under de moderna kriget och Amerika tillverkade fantastiska lager av det, liksom av sådana metaller som nickel och mangan, som fordras för framställningen av de stålsorter som äro nödvändiga för tillverkning av krigsmaterial. Det gällde vem som kunde göra de lyckligaste spekulationer i tackjärn, stål, koppar, bly och nickel.

Det blev samma förhållande för säd, konserver av kött, fisk och grönsaker. Bomull, kläde, hudar följde därefter. Och eftersom varje storindustri vid sin sida framkallar ett stort antal småindustrier, utbredde det sig småningom en produktionsfeber som långt översteg efterfrågan. Penningutlåningarna (eller rättare kreditgivarna) som matade denna produktion, profiterade av febern - det behöver ju icke sägas - i långt högre grad än industricheferna.

Och så, på en enda gång, avstannade plötsligen alltsamman utan att man kunde åberopa en enda av de orsaker, som man tillskrivit de föregående kriserna. Det faktiska förhållandet var, att så snart de europeiska finansfurstarna övertygat sig om, att Japan, ruinerat av kriget i Mandschuriet, icke vågade anfälla Amerika, och att ingen av de europeiska nationerna kände sig tillräckligt säkra på segern för att gripa till svärdet, vägrade de europeiska kapitalister ny kredit till de amerikanska låntagare, som matade överproduktionen, såväl som de japanska "nationalisterna".

"Inget krig på kort sikt!" - och stålfabrikerna, koppargruvorna, masugnarna, skeppsvarven, garverierna, livsmedelsspekulatorerna - alla höllo plötsligen tillbaka sina operationer, sina beställningar sina inköp.

Det blev mer än en kris; det blev en katastrof! Tusentals arbetare och arbeterskor blevo kastade på gatan i det ohyggligaste elände. Stora och små fabriker stängdes; farsoten spred sig som en epidemi, överallt sående skräck och förfäran.

Vad betyder väl millioner män, kvinnors och barns lidande och alla liv som krossats under denna kris när man gjort oändliga förmögenheter i förväntan på sönderflänt kött och högar av mänskliga kadaver, som skulle komma att upphopas i de stora bataljerna!

Se det är kriget! Se där hur staten, medan den berikar de rika, håller de fattiga i elände och gör dem, år efter år, allt mera kuvade under de rika.

En liknande kris som den i Amerika kommer nu, efter all sannolikhet, att framkallas i Europa och isynnerhet i England på grund av samma orsaker.

Hela världen blev förvånad över den plötsliga och aldeles oförutsedda stigningen av den engelska exporten mot mitten av 1911. Ingenting inom den ekonomiska världen lät ana något sådant. Ingen förklaring har blivit given över den. Och det precis därför, att den enda möjliga förklaringen är, att väldiga beställningar gingo till fastlandet i förväntan på ett krig mellan England och Tyskland. Detta krig utbröt emellertid icke, som man vet i juli 1911. Och om det hade utbrutit skulle Frankrike, Ryssland, Österrike och Italien ha blivit tvingade att taga del i det.

Det är självfallet, att de penningfurstar, som med sin kredit matade spekulanterna i metaller, livsmedel, tyg, hudar etc. hade blivit underrättade om den hotande vändning som förhållandena tagit mellan de tvenne maritima rivalerna. De kände till hur de tvenne regeringarna påskyndade sina militära förberedelser, och de skyndade sig att göra beställningar som 1911 ökade den engelska exporten över alla gränser.⁽⁸⁾

Men det är också samma orsak vi ha att tacka den extraordinära stigning på alla livsmedel utan undantag, som nyligen gjorde sig märkbar, fastän varken avkastningen av sista årets skörd eller kvantiteten av alla slags varor som upphopats i magasinerna kunde rättfärdiga denna stigning. Faktum är för övrigt, att prisförhöjelsen icke bara träffar levnadsmedlen, alla varor träffades av den och efterfrågan växer ständigt, och ingenting skulle kunna förklara denna överdrivna efterfrågan, om det icke var så, att man förutsåg ett krig.

Och nu skall det vara tillräckligt att Englands och Tysklands koloniala storspekulatörer komma till en överenskommelse beträffande sina respektive delar vid uppdelningen av det östliga Afrika och att de komma till förståelse om "intressesfärerna" i Asien, det vill säga om nästa erövringar, för att det i Europa skall uppstå samma plötsliga avstannande i det industriella livet som man erfor i Amerika.

I verkligheten började detta avstannande redan att göra sig gällande vid början av 1912. Det är därför som kolbolagen och "bomullslorderna" i England uppträda så oförsonligt mot sina arbetare och driva dem till strejker. De förutse en minskad efterfråga, de hade redan för mycket varor i sina magasin, för mycket kol upphopat kring sina gruvor.

När man närmare analyserar dessa förhållande i de moderna staternas verksamhet, förstår man i vilken grad allt liv i våra civiliserade samfund beror - icke av själva *sakförhållandet*: nationernas ekonomiska utveckling, *men av det sätt på vilket olika kretsar av privilegierade, mer eller mindre favoriserade av staten, över inflytande på detta förhållande.*

Det är således uppenbart, att en så väldig producents inträdande på den ekonomiska arenan som det moderna Tyskland, med sina skolor; sin tekniska uppfostran, utströdd med fulla händer bland folket; sin ungdomliga fart och sitt folks organisationsduglighet, måste förändra förhållandena mellan folken. En ny justering av kraf-

⁽⁸⁾ Några siffror skall allra bäst demonstrera dess stegring. Mellan 1900 och 1904 var den engelska exporten normal. Den höll sig, för produkter tillverkade i England, mellan sju och sju och en halv milliard francs. Men 1904 började man tala om ett stort krig. Förenta Staterna forcerade sin produktion, och den engelska exporten steg på fyra år från 7,525 till 10,650 millioner. Detta varade två år. Men det så efterlängtnade kriget kom icke och det uppstod ett plötsligt avstannande. Den kris varom vi talat utbröt plötsligen i Amerika och exporten av engelska produkter föll till 9,425 millioner. Emellertid kom 1910 och förhoppningarna om ett stort europeiskt krig höll på att förverkligas. Och 1911 steg den engelska exporten till en oförutsedd höjd, som den aldrig någonsin förut närmat sig, icke på långt när, och som ingen kunde förklara. Den uppgick till 11,350 millioner! Kolstål, snabbgående fartyg, pansar, kartescher, tyg, linne, skodon - allt är eftersökt och exporteras i massor. Förmögenheter skapas på få sekunder. Man skall till att massakrera varandra - vilken gyllene tid!

terna måste företagas. Men på grund av de moderna staternas specifika organisation, blir den nya anpassningen av de ekonomiska krafterna förhindrad av en annan faktor av politiskt ursprung: privilegier, monopol, skapade och upprätthållna av staten.

I de moderna staterna, speciellt upprättade för skapandet av privilegier till förmån för de fattigas bekostnad, är det i grund och botten penningfurstarna, som gör lagarna i alla politiska förhållande. "Vad säger baron Rothschild?" eller "vad säger de stora banksyndikaten i Paris, Wien och London?" har blivit det dominerande i alla politiska frågor och alla förhållande mellan nationerna. Det är finansens gillande eller ogillande som överallt i Europa tillsätter eller förändrar ministerierna (i England är det också den officiella kyrkans samt krögarnas gillande man måste taga i betraktande; men kyrkan och krögarna äro alltid ense med penningfurstarna, som väl akta sig att röra vid deras inkomster). Och då en minister likväl är en man som håller på sin värdighet, på sin makt, och tillvaratar de möjligheter till att berika sig, som yppas - så följer därav, att de internationella förhållandena numera till sist reduceras till frågan om de favoriserade monopolisterna av den eller dem staten vilja intaga den eller en annan hållning gent emot andra favoriserade av samma kaliber i en annan stat.

Beskaffenheten av de krafter som göra sin insats avhänger av den tekniska utvecklingen hos de olika nationerna i ett visst givet historiskt ögonblick, men det bruk som blir gjort av dessa krafter blir fullständigt beroende av det trälomstillstånd i vilket folket kommit under sin regering och formen för den statliga organisationen. De krafter som skulle kunnat skapa harmoni, välstånd och en ny utkristallisering av en frihetlig civilisation om de haft fritt spel i samfundet, dessa samma krafter blir ett instrument till förtryck, till privilegier och krig utan ända, så snart som de väl en gång blivit satta inom statens ram. d. v. s. i en organisation, som speciellt utvecklats för att göra de rika rikare och för att uppsluka alla framsteg till fördel för de privilegierade klasserna. De påskynda rikedomsupphopningen hos de privilegierade, de öka de fattigas elände och slaveri.

Se där orsaken till att ekonomerna, som betrakta de ekonomiska krafterna, utan att analysera den statliga organisation inom vars ramar de i våra dagar arbeta, utan att räkna med den statliga ideologien, eller de krafter som varje stat oundgängligen ställer till de rikas tjänst för att göra dem ännu rikare på de fattigas bekostnad - se där varför dessa ekonomer fullständigt stå utanför den ekonomiska och sociala världens realiteter.

XI. Statens egentliga karaktär.

Vi ha som hastigt låtit en del av statens huvudsakliga funktioner passera revy: dess lagstiftning om egendomen, om beskattningen, om konstituerandet av monopol och slutligen försvaret av territoriet - med andra ord, rätten till krig.

Och vi ha konstaterat det i högsta grad karaktäristiska förhållandet, att i utövandet av var och en av dessa funktioner har staten alltid fullföljt, och fullföljer fortfarande, ett och samma mål: att överlämna de folkmassor som den regerar till exploitörgrupperna, att utvidga och förlänga denna rätt. Det är med detta mål för ögat, som staten konstituerats, och det är detta som ända in i våra dagar utgör dess väsentliga uppgift.

Statens lagstiftning kring äganderätten har aldrig i ringaste mån haft till uppgift att tillförsäkra var och en möjligheten av att njuta frukterna av sitt arbete, så som universiteternas rättsvetenskap påstår. Tvärtom har statens lagar alltid haft till uppgift, och de ha det fortfarande, att *beröva* nationens stora massa en stor del av sitt arbetes frukter, till fördel för några privilegierade. Att hålla massan nere i ett tillstånd som närmar sig nöd, och att utlämna den - under antiken till länsherrarna och prästerskapet, under medeltiden till länsherrarna, prästerna och affärsmännen, och i våra dagar till de industriella företagarna och finansiererna, förutom de tre föregående kategorierna - det har varit alla staters väsentliga funktion, antingen de varit teoretiska, oligarkiska eller demokratiska.

Beskattningen är som vi sett, ett fruktansvärt vapen, som staten använder för angivet ändamål. Detta instrument tillåter staten att fullfölja de fattigas expropriering till förmån för de rika, den fulländade expropriationen, som icke är i ögonfallande, utan att därför vara mindre effektiv. Den tillåter staten att på konstlat sätt upprätthålla fattigdomen, till trots för den ofantliga tillväxten av det mänskliga arbetets produktivitet, och utan att för

detta ändamål behöva tillgripa den brutala formen av direkt tillägnande, som brukades i förgångna tider. Det som feodalbaronen gjorde under statens skydd, när han utsög sina livägna, det gör numera staten under en "korrekt" form, medels beskattning, - men ständigt till fördel för en eller annan rik, och samtidigt delande en del av bytet mellan den rike och sina talrika funktionärer.

Vi ha vidare sett hur staten handskats med de industriella, kommersiella och finansiella monopolen, och hur den fortfarande handskas med dem; och hur den tillåter grupper av företagare och affärsbaroner att hastigt upphopa ofantliga rikedomar genom att tillägna sig resultatet av det arbete statens undersåtar utför. Och vi ha visat hur det kommer sig, att alla nya källor till rikedom som erbjuder sig de civiliserade nationerna, var sig till följd av vetenskapligt och tekniskt framåtskridande, eller till följd av erövringen av industriellt efterblivna länder, bli monopoliserade av en liten minoritet av privilegierade. Detta tillåter å andra sidan staten att fylla sina kassor och ständigt utveckla sina privilegier och sin makt.

Vi ha slutligen sett vilket förfärligt vapen till ständigt upprätthållande av den sociala orättfärdigheten, av monopol och privilegier av alla slag som staten har i privilegiet att hålla arméer och förklara krig. Under patriotismens täcke, försvar av fosterlandet, använder staten sig av arméerna och kriget för samma ändamål. Ända från forntiden intill våra dagar har det ständigt gjorts erövringar för att leverera nya befolkningar till exploatering av klasser, som favoriserats av staten. Det är fortfarande samma förhållande i våra dagar: det är till fördel för bankirerna, spekulatorerna och de privilegierade som alla krig föras. Och i fredstid tillåter de fabulösa summor som anslås till rustningar, såväl som statslånen, att skapa ofantliga rikedomar och nya exploitörer, utvalda bland statens favoriter.

I denna inrotade tendens, att berika särskilda grupper av medborgare på bekostnad av hela nationens arbete, har vi själva denna politiska organisations väsen som bär namn av *Stat* och som i Europa icke utvecklade sig bland de folk som rivit ned det romerska kejsardömet förr än efter de fria städernas period - det vill säga, under sextonde och sjuttonde seklet.

Låt oss komma ihåg, att det icke blott gäller vad man kallar "maktens missbruk", sådana som de oavbrutna grymheter som begås av alla regeringar gentemot dess undersåtar, eller mot de erövrade länderna, så snart det gäller att beskydda den privilegierade klassen. Vi tala icke för närvarande om statsfunktionärernas plundringar, de olagliga utpressningar som alla regerande företaga, ej heller om det nationalhat som de framkallar, sprider och upprätthåller. I detta avseende är det tillräckligt att påpeka, att "makten" och "maktens missbruk" oundgängligt marschera hand i hand, och att det mellan funktionärerna oundgängligt uppstår en solidaritet som yttrar sig i att med hartassen stryka över det, som man älskar kalla "maktutövningens sorgliga nödvändighet".

Vi uppehålla oss icke vid "sorgliga nödvändigheter". Vi inskränka oss till att betrakta själva väsendet hos den organisation, som i flera repriser uppstått i det mänskliga samfundet, och som varje gång den uppblomstrat, ständigt hade samma karaktär av en ömsesidig assurans mellan prästen, soldaten och länsherren för dessas existens på massornas bekostnad. Den moderna tiden uppvisar blott denna förändring: den rike, borgerlige affärsmannen, industridrivaren och pänningutlånaren och en syndaflod av funktionärer har sällat sig till den föregående treenigheten.

Det är i de privilegierades intresse - icke i nationens - som staten berövar bonden jorden för att giva den till en grupp monopolister, och som den jagar en stor del av jordens brukare från byarna. Och när väl de arbetslösa massorna börjat hopa sig i städerna, utlämnade statens lagstiftning dessa uthungrade proletärer till kungafavoriter, till den industriella bourgeoisie, och senare till penningutlånarna, till affärsbaronerna och till finansfurstarna. Hela denna myllrande massa blev ställd till disposition för regeringens gunstlingar.

Senare, när de privilegierade klasserna, som med stor skicklighet och klokhet hade byggt upp denna politiska form - Staten - började märka, att de exploaterade massorna försökte skaka av sig oket, förstod de att finna ett nytt medel till att utvidga sin exploiteringsbas. Erövringen hade ständigt varit ett medel till skapandet av rikedomar - icke för de erövrade *nationerna* (till dem överlät man "äran"), men för dessa nationers regerande klasser. Man behöver blott tänka på de rikedomar, som Napoleon I överlämnade till sina generaler och sin "militära adel"! När de tekniska uppfinningarna och sjöfartens utveckling tillät staterna att underhålla stora,

stående arméer och en mäktig krigsflotta, förstodo också de regerande klasserna att använda denna flotta och dessa arméer till erövring av "kolonier". Det är på detta sätt den holländska, engelska, franska, belgiska, tyska och till och med ryska bourgeoisien bemödar sig i tur och ordning att erövra industriellt efterblivna nationer, - vad som nu leder dem till att emellan sig uppdelar Afrika och Asien.

Dessa stater - d. v. s. dess bourgeoisie - ty arbetarna vinna ingenting på det, såframt det icke är några smulor från de rikas bord - denna bourgeoisie uppnår således samtidigt att bli *herre* och *exploitör* av stora befolkningar, av ännu flera "kära" landsmän. Beträffande arbetarna låta de i sin tur locka sig av de löften om lätt byte, som deras herrar giva dem. Ibland begära de skyddstullar mot den utländska konkurrensen, och grundligt preparerade av en kriminell press i kapitalisternas sold, äro de färdiga att kasta sig över sina grannar för att slåss om deras andel i bytet istället för att revoltera mot de landsmän som exploitera dem och deras allsmäktiga vapen - Staten.

XII. Kan staten tjäna till arbetarnas frigörelse?

Se där vad den gamla och den moderna tidens historia visar oss. Och likväl - fastän staten, som är det fruktansvärdaste medlet till bondens och arbetarens utslagning och förarmning och till de härskandes (jordägaren, prästen, bourgeoisien, finansieren och alla de regerandes privilegierade) berikande genom de fattigas arbete, så är det likväl till denna samma stat, bourgeoisistaten, exploiteringsstaten och beskyddaren av exploitören, som de radikala demokraterna och socialdemokraterna vända sig till följd av ett felaktigt bedömande av staten, ett tragiskt missgrepp, och bära skydd mot de exploiterande monopolisterna!

Och när vi säga, att det först och främst gäller att få avskaffat staten, svarar man oss: "Avskaffa först klasserna, och när detta är gjort, skall man kunna förvisa staten till ett museum för antikviteter tillsamman med stenyxan och sländan".

Med denna besynnerlighet undvek man på femtioalet i förra århundradet den diskussion som Proudhon reste om nödvändigheten av att avskaffa statsinstitutionen och medlen härtill. Och man upprepar det ända in i våra dagar. - "Låt oss sätta oss i besittning av statsmakten" - i den nuvarande borgerliga staten, förstås - "och så kunna vi genomföra den sociala revolutionen". Sådant är lösenordet ännu i våra dagar!

Det var Proudhons idé, att uppmana arbetarna att ställa sig denna fråga: - "Hur skall man kunna organisera samhället utan att anlita statens institutioner, skapade under mänsklighetens mörkaste period för massans kvarhållande i ekonomisk och intellektuell fattigdom och för arbetets utslagning?" Och man svarade honom med en paradox, en sofism!

Hur kan man i själva verket tala om att avskaffa klasserna utan att röra vid den institution som blev instrumentet till deras skapande och som fortfarande är instrumentet till deras bibehållande? Men istället för att gå till botten i denna fråga - *den* fråga, som ställes oss av hela den moderna utvecklingen - vad gör man väl?

Är icke den första fråga, som de sociala reformatörerna böra ställa sig, just denna: - "Staten, som skapades under civilisationernas historia för att giva massornas utslagning av de privilegierade klasserna en laglig karaktär - *kan den* bli ett instrument till massornas befrielse?"

Och å andra sidan - skönjer man icke redan i de moderna samhällenas utveckling andra sammanslutningar och grupperingar än staten, - sammanslutningar, som kunna tillföra samhället en organisation av samordning, av de individuella ansträngningarnas harmoni, och bli instrument till massornas frigörelse, utan att bruka sig av allas underkastelse under statens pyramidala hierarki? Kommunen exempelvis: sammanslutningen efter yrken och sysselsättning jämte sammanslutning efter kvarter och distrikt, som existerade i de fria städerna innan staten kom; de tusental av sammanslutningar, som i våra dagar uppstå för tillfredsställandet av tusende sociala behov; den federativa princip, som vi se tillämpad i de moderna sammanslutningarna - erbjuder icke denna organisationsform av samhället ett verksamhetsområde, som lovar mycket mer för vårt eftersträfvade

frihetsmål än alla ansträngningar för att göra staten och dess centralisation ännu mäktigare än den någonsin varit hittills?

Är det icke denna fråga, vars besvarande är en betingelse för alla andra frågors besvarande, som de sociala reformatorerna borde ställa sig, innan de valde sin framgångslinje?

Nåväl, istället för att fördjupa denna fråga, känna och vilja alla demokraterna, de sociala såväl som de radikala, bara en sak: Staten! Icke den framtida staten, "folkstaten" deras forna dröm, men borgarstaten, staten kort och gott. Denna, säga de, bör slå under sig allt liv i samfundet: den ekonomiska, uppfostrande, intellektuella och organisatoriska verksamheten; industri, handel eller byte, undervisning, domsrätt, administration - *allt* som angår vårt samhälleliga liv!

Till arbetarna som vilja friheten, säger man:

"Låt oss bara tränga in i den nuvarande politiska maktens former, skapade av feodaltherrarna, bourgeoisien, kapitalisterna, för exploiteringen av edert arbete!" man säger detta, fastän man mycket väl vet genom hela den historiska erfarenheten, att en ny *ekonomisk* form för samhället aldrig kunnat utveckla sig, utan att det skapats en ny *politisk* form, samtidigt utvecklad av dem, som sökte att tillkämpa sig friheten.

Livägenskapen - och den absoluta kungamakten; skråorganisationen - och de fria städerna och republikerna i det XII till det XV seklet; köpmännens herravälde - och dessa republiker under *podestas*⁽⁹⁾ och **condottieri*;⁽¹⁰⁾ imperialismen - och militärstaterna under XVII och XVIII seklet; bourgeoisiväldet - och de representativa regeringarna, alla dessa former marschera par om par. Är icke detta ett eklatant bevis för vårt påstående?

För att kunna utveckla sig, som den utvecklat sig intill våra dagar, och för att kunna upprätthålla sin makt trots alla vetenskapens och den demokratiska andans framsteg, utformade bourgeoisien med mycken klokhet den representativa regeringen under loppet av det nittonde seklet.

Och arbetarnas moderna talesmän äro så blygsamma, att de icke våga att befatta sig med det problem som revolutionen av 1848 reste - problemet om att göra sig klart vilken ny politisk form det moderna proletariatet kan utveckla för att genomföra sin befrielse. Hur skall man försöka att organisera de tvenne väsentligaste funktioner för varje modernt samhälle: den samhälleliga produktionen av livets nödortv och den samhälleliga konsumtionen av dessa produkter? Hur skall man kunna garantera var och en, icke bara med ord, men i verkligheten - arbetets hela produkt, och garantera välbefinnande i utbyte för arbetet? När "arbetets organisation" icke kan ordnas av staten och bör vara arbetarnas eget verk - vilken form skall det då givas?

Det var dessa frågor, som det franska proletariatet, tagande lärdom av 1793 och 1848, frågade sina intellektuella ledare.

Men vad visste dessa att svara dem? De förstod ingenting annat än att omtugga den gamla formeln, som bara var ett undvikande av svaret: "Sätt er i besittning av makten i det borgerliga samhället, använd denna makt till att utvidga den moderna statens funktion - och problemet om eder frigörelse är löst!"

Än en gång gav man proletariatet bly i stället för bröd! Och denna gång från deras sida, som proletariatet skänkt sitt förtroende och sitt blod!

Att begära av en institution, som befinner sig i en historisk utvecklingsprocess, att den skall krossa de privilegier som den strävar efter att utveckla - det är att erkänna sig oförmögen att kunna förstå, vad en historiskt tillväxande institution betyder i samhällenas liv. Det är att underkänna denna allmänna regel för allt organiskt liv - att nya funktioner kräva nya organ, och att dessa nya funktioner själva böra framskapa dem. Det är att erkänna, att man är allt för trög och allt för blyg för att kunna tänka sig en ny framgångslinje, nödvändiggjord av en ny evolution.

Hela den historiska erfarenheten bevisar den sanningen, att var gång nya sociala lagar börjar att utveckla en verksamhet och en intelligens, som svarar till deras eget behov, för var gång de söka utveckla en skapande verksamhet på det produktiva området, som främjar deras intresse och samhällsintresset i allmänhet - så

⁽⁹⁾ Titeln på den högste magistratspersonen i Italiens större städer.

⁽¹⁰⁾ Anförarna för besoldade trupper, som under XIV och XV seklet drogo runt i Italien och tog tjänst hos den som betalade bäst. Ö.A

förstå de att finna nya former för den politiska organisationen. Och dessa nya politiska former tillåter de nya samfundslagren att med sin individualitet markera den nya epok som de skapa. Kan en *social revolution* göra ett undantag från denna regel? Kan den undandraga sig denna skapande verksamhet?

Kommunernas revolt under det tolfte seklet (i Italien under elfte seklet) och avskaffandet av livegenskapen i dessa kommuner som befriade sig från biskopen, feodalbaronen och kungen, markerade inträdandet av en ny klass i historien. Och denna klass - vi ha sett det i våra föregående studier - skapar snart en ny civilisation - allt medan den arbetar på sin befrielse. Och den skapade denna nya civilisation samtidigt som den skapade de institutioner som tillät den att utveckla denna civilisation.

Hantverkan intog den ofrie byamannens plats. Han blev en fri man och under skydd av kommunens murar gav han de tekniska "konsterna" och vetenskapen livgivande impulser. Och med gallilé öppnade snart denna vetenskap en ny oro för den befriade mänskliga anden. Understödda av tänkare och konstnärer, som icke begärde bättre än att få utveckla sin intelligens på den intellektuella frihetens nya vägar, återupptäckte människan snart den grekiska antikens filosofi och exakta vetenskap, som borttappats och förglömts i det romerska kejsardömet natt och den barbariska epoken som avslutade detta kejsarrikes upplösande arbete. Man skapade den grandiosa arkitektur, som vi aldrig kunnat efterlikna; man upptäckte medlen och fick den nödvändiga djärvheten för att utveckla den långväga sjöfarten. Man öppnade renässansens epok med dess humanistiska program.

Nåväl, skulle våra förfäder någonsin kunnat utföra alla dessa underverk om de försagt hakat sig fast vid de institutioner som existerade i Europa från femte till tolfte seklet? Kvarlämningar efter det romerska kejsarriks cäsariska former, blandade med teokratiska former som importerats från Orienten, verkade dessa döende institutioner från ett förgånget slaveri förkvävande på den livgivande andan av federalism och respekt för individualiteten som de människor fört med sig, som den gången kallades "barbarer" - skandinaver, galler, saxer och slaver. Var det till dessa murkna institutioner som de människor, som sökte frigöra sig, skulle haka sig fast, så som arbetarmassornas talesmän göra i våra dagar?

Tydligen icke! - Så snart städernas innebyggare voro befriade, strävade de genast, ända från första dagen, att genom sina "sammansvärjningar", det vill säga genom ömsesidig ed, skapa nya institutioner inom sina städers befestade murar. Det är till "församlingen", erkänd *suverän* och oavhängig enhet; till "gatan" och "kvarteret" eller "sektionen" (sammanslutning av "gator"), och å andra sidan till gillena, alla likaledes oavhängiga; till de organiserade och *suveräna* yrkena (följaktligen havande var och ett var sin "lagstiftning", sitt banér och sin milis) och till sist till *forum*, folkförsamlingen representerade "församlingarnas" och gillenas förbund, som man överlämnar organisationen av de olika elementena av stadens liv. En hel serie institutioner, fullständigt motsatta den romerska statens och Orientens teokratiska stats anda, utvecklades på detta sätt under loppet av de följande tre eller fyra seklen.

Vem skulle kunna - så framt han icke föredrog att ignorera livet i denna epoks fria komuner, så som våra statsförtjusta göra det, värdiga elever av våra förfäande statsskolor - vem skulle ett ögonblick kunna tvivla på, att det var *dessa nya institutioner*, avstammade från principerna om federalism och respekt för individualiteten, som tillät medeltidens kommuner, att mitt i tidens mörker utveckla den rika civilisationen, konsterna och vetenskapen sådan som vi finna dem i det femtonde seklet?

XIII. Den modärna, konstitutionella staten.

Samma förhållande med handels- och industribourgeoisien. Till följd av förhållande som vi påvisat i vår studie: "Statens historiska gärning"⁽¹¹⁾ (invasion av turkar, mongoler och morer och inre dekadens hos kommunerna) hade den kungliga militärstaten lyckats att etablera sig i Europa under loppet av det sextonde, sjuttonde och adertonde seklet, på de fria kommunernas ruiner. Men efter mer än tvenne sekel under denna regim tog den industriella och intellektuella bourgeoisien - först i England omkring 1848, och hundrafyrtio år därefter i

⁽¹¹⁾ Utkommen på Ungsocialistiska partiets förlag.

Frankrike - ett nytt steg framåt. Den förstod, att det skulle bli absolut omöjligt för den att uppnå någon industriell, kommersiell och intellektuell utveckling - den universella utveckling som den redan då skymtade - om människomassorna skulle stanna under regeringen av en byråkrati, som växte upp kring palatsen där Ludvig XIV kunde säga: "Staten det är jag!" Efter Montesquieu förstodo bourgeoisien tänkare - och det finns många framstående bland dem - att industrien, handeln, uppfostran, vetenskapen, tekniken, konsten och den samhällseliga moralen någonsin skulle kunna uppnå den utveckling som var möjlig, och att massorna aldrig skulle komma ur det ohyggliga elände, som de låtit draga sig ned i, så länge som folkets öde låg i händerna på en hovkamarilla och på prästerskapet; icke så länge staten - herre över förgångna och framtida monopol - stannade i händerna på kyrkan och hovet med sina gunstlingar och favoriserade.

Vad gjorde därför den engelska och franska bourgeoisien, så snart krafterna tillät det? Inskränkte den sig till ett enkelt ombyte av dynasti, av regering? Inskränkte den sig till att skaffa en ny kung i en kunglig stat? Alldeles icke!

Deras handlingens män föredrogo att draga massorna in i genomgripande ekonomiska revolutioner, hällre än att stanna i ett absolut kungaväldes stagnerande moras. Och genom dessa revolutioner förändrades i grund och botten de institutioner som utvecklat sig under det absoluta kungaväldet.

Bourgeoisien trodde till en början, att det var tillräckligt att reducera kunglighetens och dess omgivnings inflytande till noll och överföra makten från det kungliga palatsets och kyrkans män i händerna på dem, som kallade sig representanter för tredjeståndet. Men den övertygade sig snart om att detta var otillräckligt, att man måste radera hela den gamla regimen, att förändra, fullständigt omforma den samhällseliga byggnaden. Och när den såg kungaväldets hela omätliga makt resa sig, en makt som icke ville erkänna sig övervunnen, tvekade icke bourgeoisien att släppa lös passionerna, de fattigas och eländas raseri mot adeln och prästerna och fråntaga dem deras egendomar, den huvudsakliga källan till deras makt.

"Men, skall man antagligen svara oss, den sökte icke att tillintetgöra staten. Den motsatte sig detta med all kraft, när den såg, att folket ville gå än längre och tillintetgöra staten, för att sätta *Kommunen* och de federerade *Sektionerna* i dess ställe och en helt ny ekonomisk organisation!"

Det är sant. Men den engelska och franska bourgeoisien strävade ingalunda efter att förgöra de institutioner, som kunde hjälpa den att skapa privilegier till sin förmån. Den ville blott sätta sig i adelns och prästerskaps ställe och njuta av deras privilegier. Följaktligen kunde de icke gå med på statens tillintetgörande. Den institution som benyttats till kyrkans och adelns berikande måste upprätthållas. Den måste nu hjälpa bourgeoisien att rikta sig i sin tur, visserligen - det är sant - genom att öppna nya vägar till rikedom genom utveckling av industrien och vetenskapen, genom utbredandet av kunskap, genom införandet av det fria arbetet, men ständigt genom användandet av det nationella arbetet till skapandet av rikedomar först och främst åt bourgeoisien på samma sätt som det ända hittills brukats till fördel för adeln och kyrkan.

Då den blivit arvtagare till de upprättade privilegierna, strävade bourgeoisien naturligtvis icke efter att tillintetgöra staten. Tvärtom arbetade den på att föröka statens makt, att utvidga området för dess funktioner, väl vetande att det framförallt blev den och dess barn som släppte till funktionärerna för framtiden och drog fördel av privilegierna.

Det var bara folket, eller snarare en del av folkmassorna - dem som Desmoulins kallade "de på andra sidan Marat" - som ville en befrielse utan att vilja utlämna något lager av samhället till dess exploitering eller förmynderskap. Dessa började i själva verket att skissera grunden för en ny politisk organisation, som borde ersätta statens. Det var *Kommunen*. Och eftersom denna decentralisation icke var tillräcklig i de stora städerna, så fördes den ännu längre, ända till *Sektionen*.

Man såg också en anmärkningsvärd företeelse framträda under revolutionen, efter 1789. Eftersom Nationalförsamlingen nödvändigtvis var sammansatt av representanter från det förgångna, motståndare till revolutionens fördjupande, och framförallt till det, som massorna genom revolutionen kunde vinna av verklig frihet - så blev det kommunerna som drev på. En municipal revolution pågick efter 1789, som Michelet och Aulard så förträffligt påvisat. Och eftersom en revolution icke utföres medelst dekret, eftersom det är ute i landet som de regerandes ställning i samhället skall kullkastas, så blev det de tusentals stads- och landsbygsmunicipaliteter som åtog sig uppdraget att på ort och ställe avskaffa de feodala rättigheterna. Innan Nationalförsamlingen beslutade sig för att i *princip* avskaffa de feodala rättigheterna den 4 aug. 1789, och långt innan de fyra år sena-

re faktiskt proklamerade deras avskaffande, efter att ha utstött girondisterna, så handlade municipaliteterna i vissa delar av Frankrike redan i denna anda.

Men municipaliteterna, och framförallt de avancerade sektionerna i de stora städerna, inskränkte sig icke till detta. När Nationalförsamlingen beslutade sig för att proklamera konfiskeringen av prästerskapets gods och försäljningen av dessa gods, hade staten ingen mekanism till utförandet av detta beslut. Det var då kommunerna, och i de stora städerna sektionerna, som erbjöd sig att verkställa den ofantliga revolutionära omplaceringen av förmögenheterna. De voro de enda som förmådde åtaga sig detta, och de utförde det faktiskt.

Men där man ännu tydligare kan se den konstruktiva andan hos folket, *utanför staten*, det är när kriget börjar 1792. När den beväpnade striden blev en fråga om liv och död för revolutionen, när Frankrike blev översvämmat av utländingar tillkallade av kungamakten, och då man måste *göra det omöjliga*: att jaga bort dessa utländingar från fransk jord, utan att för ändamålet disponera över, varken en republikansk armé eller republikanska officerare - då var det sektionerna och kommunerna som påtog sig denna väldiga uppgift, för vilken staten icke ens hade den nödvändiga apparaten: att inrullera de frivilliga, det vill säga *utvälja män*, belöna till vilka bland dem som anmälde sig man skulle ge skor, bröd, gevär, kulor och krut - ty i detta stora ögonblick fattades republikanerna allt: bröd som kulor, gevär såväl som skor och kläder.

Vem skulle också kunna utvälja de män som anmälde sig som frivilliga? Vem skulle kunna garantera, att de frivilliga, efter att ha erhållit "gevär, kulor och bröd", icke kastade geväret vid första tillfälle, eller icke förenade sig med de rojalistiska banden? Vem skulle kunna skaffa tyg och läder? Sy kläder, skrapa källrarna för att få saltpeter? Vem skulle slutligen kunna berätta de frivilliga sanningen, när dessa stodo på fronterna, sanningen om revolutionens framsteg i deras födelsestad och om de kontrarevolutionäras intriger? Vem skulle inspirera den frivillige soldaten, tända den heliga eld, utan vilken man icke kunde åstadkomma det omöjliga, icke vinna segrar? Det kunde endast kommunerna och sektionerna, vilka övertog detta värv, denna ofantliga uppgift. De statstillbedjande historieskrivarna kunna ignorera dem, men det franska folket har bevarat minnet av dem; det är detta folk som har lärt oss det!

Hade väl någonsin Bastiljen och Tuilerierna blivit stormade utan folkets - de okändas - ansträngningar? Hade kanske republikanerna jagat bort fienderna om de icke förstått - kanhända utan att precis uttrycka det med de ord som kommer ur min penna - *att för en ny fas av det sociala livet, fordrades det en organism, som kunde föra denna nya fas till blomstring*, och utan att ha funnit denna nya organism i kommunerna, i deras tillgivenhet, och i de revolutionära sektionernas verksamhet, nästan fristående från kommunen och förenade inbördes medels provisoriska kommittéer, skapade för varje gång förhållandena gjorde det nödvändigt?

XIV. Är det förnuftigt att stärka den nuvarande statens makt?

Det är alldeles oundgängligt, att massorna, som producera allt utan att tillåtas få inflytande vid regleringen av konsumeringen av det de producera, för att kunna genomföra sitt befrielseverk måste finna medel som tillåter dem att utveckla sina skapade krafter och själv utarbета de nya formerna för konsumtion och produktion på basis av jämlikhet.

Staten och den nationella representationen kan icke finna dessa former. Det är själva *livet* hos konsumenten och producenten, hans intelligens, hans organisationssinne, som måste finna dem och utveckla dem genom deras anpassning till livets dagliga behov.

Och på samma sätt förhåller det sig med den politiska organisationen. För att kunna befria sig från den exploitering som de äro utsatta för under statens förmynderskap, kunna folkmassorna icke kvarstanna under herraväldet av sådana former, som förhindrar det folkliga initiativet att utveckla sig. Dessa former har blivit utarbetade av regeringarna för att föreviga folkets slaveri, för att förhindra det *att utveckla sin skapande kraft* och frambringa institutioner för ömsesidig hjälp på basis av jämlikhet. Det måste finnas nya former som kunna tjäna ett helt motsatt mål än regeringarnas.

Men om man erkänner att massorna av producenter måste omskapa de politiska formerna för samhällets organisation för att kunna omskapa formerna för konsumtion och produktion, så ser man genast hur falskt det är att utrusta *den nuvarande borgarstaten* med denna väldiga makt som överlämnar den förvaltningen av ofantliga ekonomiska monopol - industriella och handelsmonopol - förutom de politiska monopol, som den redan har.

Vi tala icke om en imaginär stat, i vilken en regering, bestående av från himmelen nedstigna änglar, skulle vara fiende till den makt man utrustat den med. Att hängiva sig åt sådana utopier, det är att föra revolutionen på det rev där den nödvändigt måste förlisa. Man måste taga *den nuvarande borgarstaten sådan den går och står* och fråga sig om det är förnuftigt att utrusta *denna institution* med en ännu förfärligare makt.

Är det förnuftigt att stärka den institution som nu existerar för att kvarhålla arbetarna i slaveri - ty vem tvivlar väl på, att det är dess nuvarande funktion? - är det förnuftigt att stärka den och giva den besittningen av ett ofantligt järnvägsnät? Att överlämna den monopolen på sprithaltiga drycker, tobak, socker, etc., liksom bankkreditens monopol - förutom rättskipningens, offentlig undervisning, försvaret och den koloniala plundringen?

Att hoppas på detta instrument till förtryck, sedan det på detta sätt fått sin makt utvidgad, är det icke att underkänna vad historien lär oss om den slenterianens anda som besjälar all byråkrati och om institutionernas motståndskraft? Är det icke att hemfalla åt de misstag som man förebrår revolutionärerna - den att inbilla sig att det är tillräckligt att avsätta en kung för att få en republik, eller utnämna en socialistisk diktator för att ha kollektivismen?

Har man för övrigt icke helt nyligen sett - 1905 och 1906 i Ryssland - faran av att utrusta en reaktionär stat med den makt som besittandet av järnvägarna och alla andra slags monopol ger?

När Ludvig XVI regering, stående ansikte till ansikte med bankrutten, måste kapitulera inför bourgeoisien som ville ha konstitutionen; när dynastien Mantchoue såg sig nödsakad att abdikera eftersom den icke kunde få låna de millioner som voro nödvändiga för att bekämpa republikanerna - så var det däremot lätt för dynastien Romanoff, färdig att bli uppslukad av den segerrika revolutionen 1905, att 1906 få ett lån på 1,200 millioner i Frankrike. Och när den ryska dumans medlemmar utkastade ett manifest för att säga de utländska bankirerna: "Lämna inga lån! Den ryska staten kommer att göra bankrutt!", så svarade dessa bankirer, som voro bättre informerade: "Eftersom ni har överlämnat de 60,000 kilometer järnvägar, som ni köpt av de bolag som byggt dem, eftersom ni givet den det väldiga monopolen på brännvin, så frukta vi icke för någon bankrutt. Det är icke en monark som Ludvig XVI som ingenting ägde!"

Och de lämnade ett lån på 1,200 millioner.

Nåväl, våra dagars socialister och radikaler arbeta på att öka det kapital som de modärna borgarstaterna besitter. De ha icke ens gjort sig besvär att diskutera, om det icke - som en engelsk kooperatör en dag frågade mig - fanns möjlighet, att överlämna järnvägarna *direkt* i händerna på järnvägsmännens fackliga sammanslutningar, för att befria företagen från det kapitalistiska oket, istället för att skapa en ny kapitalist, ännu farligare än bourgeoisibolagen, - staten.

Äh nej! De statsförtjusta så kallade intellektualisterna ha ingenting annat lärt i skolan än att förlita sig på den räddande staten, den allsmäktiga staten. Och de ha aldrig ens velat lyssna på dem som tillropat dem ett "Giv akt!" när de marscherade, hypnotiserade av kapitaliststaten och Vidalskollektivist-etatism, som de återuppväckt från de döda under namn av "vetenskaplig socialism".

Resultatet kan man iakttaga, icke bara vid kristillfällen, som i Ryssland, men varje dag kan man se det i Europa. Där järnvägarna äro en statens officiella funktion, är det tillräckligt för regeringarna, när de hotas av en strejk, att lancera ett dekret på två rader för att "mobilisera" alla arbetarna vid järnvägarna. Omedelbart blir då järnvägsstrejken en *revolt*. Att skjuta ned de strejkande är blott ett artighetsbevis mot plutokratien, en akt av tillgivenhet för fäderneslandet.

Samma är förhållandet med kolgruvorna, de stora fabrikerna där man tillverkar krigsmaterial, järnförädlingsverken och inom livsmedelsindustrien. och på detta sätt håller en helt ny mentalitet att utforma sig i samhället - icke bara hos bourgeoisien, men till och med hos arbetarna. Utplundringen av arbetet blir - långt

ifrån att begränsas - placerat under lagens permanenta beskydd. Den blir en institution av samma slag som staten själv. Den blir en del av *Konstitutionen*, alldeles som livegenskapen var det i Frankrike intill den stora revolutionen, eller uppdelningen i klasser av bönder, hantverkare, handlande, med deras fastställda förpliktelser mot de andra klasserna - adeln och prästerskapet - så som man ännu ser den i Ryssland.

"Skyldigheten att låta sig exploiteras!" - Dithän marscherar vi med denna statskapitalistiska idé.

XV. Slutledningar.

Man ser lätt av det som föregår hur falskt det är att i staten icke se något annat än en hierarkisk organisation av funktionärer, valda eller utnämnda för att administrera olika branscher av det samhälleliga livet och att skapa harmoni i sin verksamhet, och tro att det är tillräckligt att byta personal för att få maskineriet att marschera i vilken som helst riktning.

Om statens historiska funktion - den politiska som den sociala varit begränsad till detta, så hade den icke på det sättet den gjort förtryckt all frihet i de lokala institutionerna; då hade den icke centraliserat allt, rättskipning, undervisning, religion, konst, vetenskap, armé, etc. i sina ministerier. Den hade då icke handhavt skatterna som den gjort, till de rikas fördel och för att ständigt hålla de fattiga under "fattigdomens linje", som de unga engelska nationalekonomerna uttrycka det. Den hade då heller icke handhavt monopolen, som den gjort, för att möjliggöra för de rika att tillägna sig all tillväxt av rikedomarna, som man har att tacka teknikens och vetenskapens framsteg.

Staten är något ofantligt mycket mer än en organisation av administrationen med syfte att upprätta "harmoni" i samhället, som man påstår vid universiteten. Det är en organisation, som långsamt skapats och utvecklats under loppet av tvenne sekler för att vidmakthålla de rättigheter som erövrats av vissa klasser, att profitera på den stora arbetande massans arbete; för att utvidga sina rättigheter och skapa nya sådana, som leder till nya förlåningar från de av lagstiftningen utarmade samhällsmedlemmar till grupper av individer, överhopade av företräderna från de regerande hierarkien. Det är statens egentliga uppgift. Allt det andra är ingenting annat än tomma ord som staten själv lär folket, och som man repeterar av tröghet, utan att närmare analysera dem: ord som äro fullständigt lika lögnaktiga som dem kyrkan lär för att täcka sin lystnad efter makt, rikedom och ännu mera makt!

Det är emellertid på tiden att underkasta dessa ord en allvarlig kritik och fråga sig varifrån den statsförtjuning kommer, som det nittonde seklets radikaler visade - liksom dess socialistiska efterföljare - för en allsmäktig stat. Man skall då se, att den framförallt stammar från den galska föreställningen, som man i allmänhet gör sig om jakobinerna och den stora revolutionen - den legend som skapats, eller rättare blev skapad omkring jakobinerklubben. Det är denna klubb och dess avdelningar i landsorten, som de borgerliga historieskrivarna (Michelet undantagen) tillskrivit hela äran för alla de stora principer som kommit till uttryck genom revolutionen och de förfärliga strider den hade att utkämpa mot kungamakten och rojalisterna.

Det är på tid att anvisa denna legend sin rätta plats bland andra kyrkans och statens legender. Man börjar redan att komma underfund med sanningen om revolutionen, och man börjar förstå, att jakobinernas klubb var en klubb - icke av folket, men av dess bourgeoisier som kom till makt och rikedom; icke revolutionens klubb, men en klubb av sådana som förstod att profitera på revolutionen. Icke vid något av de stora avgörande ögonblicken under stormen bildade den revolutionens avantgarde; den inskränkte sig alltid att kanalisera de hotande strömningarna och leda dem tillbaka inom statens ram och - förkväva dem genom att döda de järva element, som vågade överskrida vyerna hos den bourgeoisier som klubben representerade.

Jakobinklubben var en plantskola för funktionärer, som den levererade i stort antal vid varje stort framsteg revolutionen gjorde (10 aug. 31 maj), och i denna egenskap blev den *ett bålverk för den bourgeoisier, som kommit till makten, gent emot jämlikhetstendenserna hos folket*.

Och det är ju på grund härav, för att den förstått att förhindra folket att marschera fram på kommunismens och jämlikhetens väg, som den blivit så glorifierad av de flesta historieskrivarna.

Man måste tillstå, att denna klubb hade ett klart definierat ideal: den allsmäktiga staten, som i sitt sköte icke tolererar någon som helst lokal makt, ingenting sådant som en suverän kommun, ingen korporativ makt, sådan som yrkessammanslutningarna, ingen vilja med undantag av Conventets jakoniner, vilket med oundviklig nödvändighet ledde till allmänna välfärdskommitténs polisdiktatur, och lika nödvändigt till consul-diktaturen och till kejsardömet. Det var därför jakobinerna krossade Kommunernas makt och framförallt Kommunen i Paris och dess Sektioner (efter att ha förvandlat dessa till vanliga polisbyråer, placerade under Välfärdskommitténs myndighet). Det var därför de förklarade kyrkan krig - allt medan de sökte att upprätthålla en prästkast och en kult. Det var därför de icke ens tilläto skuggan av provinsernas oavhängighet, eller skuggan av en funktionell oavhängighet för yrkesorganisationerna, för undervisningen, för den vetenskapliga forskningen eller för konsten.

Ludvig den fjortondes: "Staten - det är jag!" var bara en barnlek mot jakobinernas "Staten det är vi!" Det senare innebar absorberingen av hela det nationella livet, koncentrerat i en pyramid av funktionärer. Och hela denna apparat skulle tjäna till att skaffa rikedomar till en viss klass av medborgare och samtidigt kvarhålla alla de andra - det vill säga hela nationen med undantag av de privilegierade - i fattigdom. En fattigdom, som icke skulle vara en absolut utblottning, tiggeri, som förhållandet under *l'ancien régime*, - utblottade och försvultna tiggare äro icke de arbetare som bourgeoisien vill ha - men sälja sin arbetskraft åt vem som helst som ville exploitera den, och sälja den till ett pris, som icke tillät någon utan i *undantagsfall* att lämna löneproletariatets ståndpunkt.

Det var jakobinernas statsideal. Läs hela epokens litteratur - med undantag av skrifterna från dem som man kallade de Rasande, anarkisterna, och som man guillotionerade eller på annat sätt av denna anledning undertryckte, - och ni skola se att detta just är jakobinernas ideal.

Men då måste man fråga, hur det kommer sig, att socialisterna i det nittonde seklets andra hälvt har upptagit det *jakobinska statsidealet* när detta ideal utformats från borgerlig synpunkt, i direkt opposition mot de tendenser till kommunism och jämlikhet bland folket som framträtt under revolutionen? - Se här den förklaring till vilken mina studier lett mig i detta avseende, och som jag tror är riktig.

Föreningsbandet mellan jakobinklubben av 1793 och förkämparna för statssocialismen - Louis Blanc, Cabet, Vidal, Lasalle, marxisterna - finner man enligt min mening i Babeufs konspirationer. Det är icke för ingenting att de så att säga blivit kanoniserade av statssocialisterna.

Men Babeuf - direkt nedstammande från jakobinerklubben av 1793 - hade fått den idé, att en revolutionär kupp, förberedd av en konspiration, skulle kunna skapa en *kommunistisk diktatur* i Frankrike. Men då han, som den jakobin han var, fattade den kommunistiska revolutionen som någonting som kunde genomföras genom dekret, kom han också till tvenne andra slutledningar: *demokratien skulle först* förbereda kommunismen och sedan skulle en enda individ, en diktator, kunna införa kommunismen, *under förutsättning att han hade en stark vilja till att rädda världen.⁽¹²⁾

I denna uppfattning, överförd som en tradition under hela nittonde seklet av hemliga sammanslutningar, ligger lösningen till den gåta som ända in i våra dagar kommit socialister att arbeta på upprättandet av en allsmäktig stat. Tron - ty när allt kommer omkring är det ingenting annat än en tro på en ny Messias - tron på att det en vacker dag kommer en man, som skall ha "en stark vilja till att rädda världen" medelst kommunismen, och som, havande uppnått "proletariatets diktatur", skall realisera kommunismen genom sina dekret, har i smyg kvarlevt hela det nittonde seklet. Man kan, med tjugofemårigt mellanrum, iakttaga tron på Napoleon den tredje cäsarism i Frankrike och så den tro som de ryska revolutionära socialisternas chef, Lassalle hyste efter sina samtal med Bismarck om det ena Tyskland, som kom honom att skriva, att *socialismen av en kunglig dynasti*, men antagligen icke av huset Hohenzollern.

Alltjämt tron på Messias! Det är denna tro, som skapade Louis Napoleons popularitet efter junimassakern 1848, - samma tro till diktaturens allmakt, *kombinerad med en fruktan för stora resningar bland folket* - det är förklaringen till denna tragiska motsägelse, som den moderna statssocialismens utveckling uppvisar. Om representanterna för denna doktrin å ena sidan fordra arbetarnas befrielse från bourgeoisiens exploatering, och å andra sidan arbeta på att stärka den stat, som är den verkliga skaparen och försvararen av bourgeoisien - så är

⁽¹²⁾ Jämför mitt arbete, Den stora revolutionen, kap. LVIII.

det tydligen därför, att man ständigt hoppas att kunna finna sin Napoleon, sin Bismarck, sin lord Beaconsfield, som en dag skall bruka statens hela makt och kunna bruka den till det rakt motsatta för vilket den är skapad, i direkt motstrid med hela dess mekanism och alla dess traditioner.

De som noga vilja reflektera över de idéer, som äro utkastade i mina båda studier: "Statens historiska gärning" och "Den moderna staten", skola förstå ett av anarkismens väsentliga element. De skola förstå varför anarkisterna vägra att under någon som helst form understödja staten och själva bliva kuggar i statens hjul. De skola se varför anarkisterna, profterande av den tendens som utmärker tiden: bildandet av tusentals sammanslutningar, som söker att sätta sig i statens ställe i alla de funktioner som staten tillägnat sig - arbeta för att arbetarmassorna inom jordbruket och industrien skola anstränga sig för att bilda organisationer - fulla av handlingskraft - för detta strävande, hellre än att bidra till att stärka den borgerliga staten genom att tillföra den sin kraft och sin intelligens.

De skola också förstå varför och hur anarkisterna lägger an på att förstöra staten, genom att överallt, var de kunna komma åt, undergräva idén om territoriell eller funktionell koncentration genom att däremot uppställa oavhängigheten för varje lokal plats och varje sammanslutning, som konstituerats för en social funktion. De skola förstå varför anarkisterna eftersträva samverkan i aktionen, icke genom en pyramidal hierarki, icke genom order från en hemlig organisations centralkommitté, men i den fria, federativa sammanslutningen, enkel eller sammansatt.

Och de skola då förstå vilka rötter till nytt liv som finns i dessa fria sammanslutningar med respekt för den mänskliga individualiteten, när det frivilliga slaveriets anda och tron på en frälsande Messias ha lämnat plats för självständighetens, den frivilliga solidaritetens och analyseringen av historiska och sociala förhållande, och slutligen befriade från de auktoritära och halvreligiösa fördomar som blivit oss inympade i skolorna och den borgerliga, statsförtjusta litteraturen.

De skola också skymta i ett icke allt för avlägset fjärran vad människan en dag skall kunna uppnå, när hon, trött på sitt slaveri, söker sin befrielse i den fria människans fria aktion, förenade för det ena eller andra ändamålet: att ömsesidigt garantera varandra ett visst minimum av välbefinnande, för att göra det möjligt för individen att arbeta på den fullständiga utvecklingen av sina möjligheter, av sin individualitet, för att på det sättet nå fram till den största möjliga utveckling av sin personlighet om vilken vi talat så mycket.

Och de skola dessutom förstå, att denna så vitt möjligt kompletta utvecklingen av individualiteten icke består i - som bourgeoisien och dess medelmåttor lär - att från människans skapande verksamhet bortskära hennes samhällsliga tendenser och hennes solidariska instinkter för att bara behålla bourgeoisiens trånga och absurda individualism, som leder till glömska mot samhället och en kult för den isolerade individen i samhället. De skola tvärtom förstå, att det just blir de *samhälleliga böjelserna*, när de nått fram till fri utveckling, som tillåter individen att uppnå sin fulla utveckling och att sväva ända upp till de höjder, till vilka ända hittills bara de stora genierna ha förstått att höja sig i några stora konstskapelser.

Brighton, febr. 1913.

Det Anarkistiska Biblioteket

Peter Kropotkin
Den moderna staten
1918

Den moderna staten av Peter Kropotkin, Stockholm 1918, Ungsocialistiska partiets förlag
Övers. av Albert Jensen

www.anarkistiskabiblioteket.se